

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний факультет

ECTS – ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПАКЕТ
Соціальна робота (МАГІСТР)

м. Івано-Франківськ – 2022

РОЗДІЛ 1.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника – сучасний навчальний і науковий заклад державної форми власності, один з найбільших вишів у Західній Україні. Його історія розпочинається 15 березня 1940 року – з часу відкриття Станіславського учительського інституту, в 1950 році реорганізованого в Станіславський (з 1962 – Івано-Франківський) педагогічний інститут. Постановою Ради Міністрів УРСР у січні 1971 року інституту було присвоєно ім'я видатного українського письменника Василя Стефаника.

Указом Президента України від 26 серпня 1992 року на базі Івано-Франківського державного педагогічного інституту створено Прикарпатський університет. 14 вересня 2004 року Наказом Міністерства освіти і науки України № 204 університету надано статус національного. Університет відноситься до Міністерства освіти і науки України та є закладом державної форми власності.

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника свою діяльність здійснює відповідно до вимог Конституції України, Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту», Програми «Освіта – XXI століття» та інших законів, нормативних документів МОН України та Статуту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Головними завданнями університету є: здійснення освітньої, навчальної, методичної, наукової, виховної і культурної діяльності; забезпечення умов для володіння системою знань про людину, природу і суспільство; забезпечення можливостей набуття студентами знань у певній галузі і підготовка їх до професійної діяльності; проведення наукових досліджень як основи підготовки майбутніх фахівців та науково-технічного і культурного розвитку держави; підготовка молоді до самостійної педагогічної, наукової або виробничої діяльності; довузівська підготовка абітурієнтів та підготовка і підвищення кваліфікації фахівців; розвиток міжнародного співробітництва.

Нині університет – це сучасний і потужний навчально-науковий комплекс, який об'єднує 4 навчальних інститути (Навчально-науковий Інститут мистецтв, Навчально-науковий Юридичний інститут, Інститут післядипломної освіти та довузівської підготовки, Коломийський навчально-науковий Інститут), 11 факультетів (економічний, педагогічний, іноземних мов, психології, математики та інформатики, філології, туризму, фізико-технічний, історії, політології і міжнародних відносин, природничих наук, фізичного виховання і спорту, 1 коледж – Івано-Франківський коледж Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника), 76 кафедр, на яких працюють 192 докторів наук, професорів, 552 кандидатів наук, доцентів, 2 науково-дослідні інститути, 9 наукових центрів, Центр інформаційних технологій, навчально-методичний відділ, науково-дослідну частину, Дендропарк «Дружба», Ботанічний сад. До послуг працівників та студентів університету – Наукова бібліотека, навчально-виховний та

спортивно-оздоровчий комплекс «Смерічка», 2 музеї, стадіон, спортивний комплекс «Олімп», стадіон «Наука».

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника сьогодні – це один з престижних навчальних закладів України, де поєднуються кращі національно-історичні, культурні традиції українського народу з європейським стилем навчання на засадах Болонського процесу, член Євразійської асоціації університетів, Європейської асоціації університетів, Консорціуму Варшавського та українських університетів, Консорціуму університетів балтійського регіону та України. Організаційна структура, види діяльності університету відповідають його Статутові і Концепції діяльності. Університет перейшов на кредитно-модульну систему організації навчального процесу в 2005–2006 навчальному році.

Організаційна структура, види діяльності університету відповідають його Статутові і Концепції діяльності. Освітні послуги університет надає згідно з ліцензією Міністерства освіти і науки України. Університет готує фахівців за рівнями та формами навчання, визначеними Законом України «Про вищу освіту».

Для забезпечення досліджень проблем українознавства в університеті відкрито Навчально-науковий Інститут українознавства (керівник – проф. Грещук В.В.), Центр соціологічних досліджень Прикарпатського регіону (директор – провідний науковий співробітник, керівник проекту Максимович О.), Навчально-науковий Інститут історії, етнології і археології Карпат (в.о. директора – Кугутяк М. В.).

В університеті функціонують також підрозділи науково-педагогічного спрямування та інноваційних освітніх технологій: Науково-дослідний центр «Педагогіка і психологія вищої школи» Інституту вищої освіти АПН України (керівник – доцент Протас О.Л.), Центр інноваційних освітніх технологій “PNU-EcoSystem” (директор – проф. Будник О.Б.), Проектно-освітній центр «Агенти змін» (менеджер проекту, доц. – Крпельницька С.)

У напрямі фундаментальних досліджень працюють центр хімічного матеріалознавства та нанотехнологій (директор – доц. Татарчук Т.Р.), спільна навчально-наукова лабораторія фізики магнітних плівок Інституту металофізики імені Г.В. Курдюмова НАН України та Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (керівник – проф. Остафійчук Б.К.), яку визнано національним надбанням України та Науково-освітній центр «Наноматеріали в пристроях генерації та накопичення енергії» (керівник – проф. Будзуляк І. М.).

З року в рік спортивну славу України на міжнародних змаганнях примножували: бронзовий призер XXVII Олімпійських ігор 2000 року у Сідней, майстер спорту міжнародного класу з боксу Андрій Федчук; учасники Олімпійських ігор в Афінах, майстри спорту міжнародного класу Сервін Сулейманов, Віктор Поляков; учасниця трьох Олімпійських ігор (Сідней-2000, Афіни-2004, Пекін-2008), майстер спорту міжнародного класу, яка посідає 8 місце у міжнародному списку Тетяна Ляхович; учасниця Олімпійських ігор в Пекіні 2008 р. Навчалися на факультеті фізичного

виховання і спорту чемпіонка світу та Європи з боротьби самбо Віра Пінчук, неодноразові призери міжнародних змагань зі спортивного орієнтування Наталія Потопальська та Марія Спасюк, Ольга Лазорів – майстер спорту України, дворазова призерка чемпіонату світу з боротьби самбо Алла Климович; призерки чемпіонатів Європи зі спортивного орієнтування Юлія Шапошник і Ярослава Тригуб'як, призер Всесвітньої універсиади в Турині, майстри спорту зі стрибків із трампліна Олександр Лазарович і Олексій Хомин. Успішно виступає у Вищій лізі жіноча волейбольна команда «Університет». Студенти є членами збірних команд України з різних видів спорту.

До послуг спортсменів і студентів університету стадіон, чотири спортивних зали, спортивно-оздоровчий комплекс «Смерічка» (с. Микуличин на 300 місць), лижна база (с. Ворохта на 50 місць), що розміщені у мальовничому місці Карпат. Тут здійснюються спортивні збори, навчальні заняття, а також відпочинок студентів і викладачів. У літній період комплекс приймає на відпочинок і оздоровлення дітей і підлітків.

Інститути, факультети і кафедри університету підтримують зв'язки з Національною академією наук України, Західним науковим центром, Київським, Львівським, Харківським, Ужгородським, Чернівецьким та іншими університетами і вищими навчальними закладами України. Університет підтримує зв'язки з багатьма закордонними науковими та навчальними закладами Австрії, Білорусії, Іспанії, Італії, Канади, Китаю, Куби, Литви, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Румунії, Словенії, США, Туреччини, Франції, Чехії. Щорічно понад 80 викладачів, аспірантів та студентів університету проходять наукове стажування, підвищують кваліфікацію в університетських наукових центрах інших країн.

У планах університету – відкриття нових напрямів підготовки аспірантів і докторантів, спеціалізованих рад для захисту кандидатських і докторських дисертацій. Проводиться робота щодо започаткування навчання в аспірантурі з іноземних мов, релігієзнавства, біохімії, фізичного виховання і спорту, електроніки, економіки.

Концепцією розвитку університету на перспективу передбачено розвиток навчально-методичної бази, будівництво студентського гуртожитку та житлового будинку для викладачів. Проводиться підготовча робота з виготовлення технічної документації для спорудження нового приміщення наукової бібліотеки. Спільно з Республікою Польща розпочато будівництво Центру для проведення спільних зустрічей української та польської студентської молоді (с. Микуличин на базі спортивно-оздоровчого комплексу «Смерічка»).

Належну фахову допомогу та координацію зусиль колективу університету у розробці перспектив розвитку надає Наглядова рада Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, яка сформована з числа провідних вчених України, політичних, громадських і культурних діячів. Наглядову раду очолює Прокопів Ігор Богданович.

З метою підвищення статусу науково-педагогічних працівників та відзначення особливих заслуг у розвитку освіти, науки і культури в університеті запроваджено систему присвоєння звань «Почесний доктор» (більше 40 осіб) та «Почесний професор» (більше 20 осіб). Серед відзначених: Юхновський І.Р. – Герой України, академік НАН України, голова Українського інституту Національної пам'яті; Кремень В.Г. – Президент АПН України, академік НАН України; Яцків Я.С. – директор головної астрономічної обсерваторії НАН України, академік НАН України; Павличко Д.В. – громадсько-політичний діяч, поет, голова Української координаційної ради; Бродин М.С. – Почесний директор Інституту фізики НАН України; Леонід Рудницький, Богдан Гаврилишин, Стефан Козак та ін.

За період діяльності педагогічним інститутом і університетом, створеним на його базі, підготовлено понад 242 тисячі фахівців, які працюють в різних галузях народного господарства як України, так і інших країн.

Керівник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника – ректор, доктор політичних наук, професор Цепенда Ігор Євгенович.

Основним навчально-виховним і науковим підрозділом університету була і залишається кафедра. Кожну з них творили і творять викладачі – професори, доценти, асистенти, аспіранти, співробітники, студенти, які виконують свої наукові дослідження в межах науково-дослідних тем кафедри. Кожна з них має свою історію становлення і розвитку.

Підготовку фахівців спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» другого (магістерського) рівня вищої освіти здійснює 2 кафедри. Випусковою є кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи, що функціонує на Педагогічному інституті (з вересня 2016 р.) Педагогічному факультеті (з 2005 року).

Кафедру очолює Кулик Іванна Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, яка є фахівцем у галузі соціальної роботи з різними групами клієнтів, конфліктології та соціальної реабілітології. Вона є автором понад 80 наукових праць з проблем виховання учнівської молоді, соціальної та соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у різних сферах їх життєдіяльності.

На кафедрі працюють 12 науково-педагогічних працівників, у т.ч.: докторів наук, професорів – 3; кандидатів наук, доцентів – 8; кандидатів наук, викладачів – 1. Більшість викладачів кафедр мають великий науково-педагогічний стаж (15 і більше років). Частка викладачів, що займаються вдосконаленням навчально-методичного забезпечення, науковими дослідженнями, підготовкою підручників і навчальних посібників, становить 100%.

Випускники спеціальності працевлаштовані в закладах освіти різних рівнів і типів, установах та організаціях соціального обслуговування міста й області.

Здобувачі освіти спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» другого (магістерського) рівня беруть активну участь у наукових конференціях, засіданнях круглих столів, проведенні виховних закладів тощо.

Практична підготовка студентів здійснюється на кафедрах університету. Процес підготовки фахівців зі спеціальності повністю забезпечений навчально-методичним та інформаційним матеріалом, над розробкою та удосконаленням яких постійно працює професорсько-викладацький склад кафедри.

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи активно займається науковою роботою. Науково-педагогічні працівники кафедри мають наукові публікації в наукометричних базах, які індексовані у Scopus, Web of Science, фахових регіональних і загальноукраїнських періодичних виданнях. Однак, кафедра є не тільки генератором нових педагогічних ідей, але їх результативно впроваджує.

Увесь професорсько-викладацький склад кафедри постійно працює над розробкою й оновленням робочих програм, тематики семінарських і практичних занять, навчальних посібників, методичних вказівок із вивчення дисциплін, в тому числі із застосуванням новітніх інтерактивних та тренінгових методик.

На кафедрі створено умови для успішної наукової діяльності у рамках визначених напрямів наукових досліджень – «Забезпечення якості надання освітніх послуг закладом вищої освіти: управлінсько-організаційний, методичний, економічний аспекти» (Державний реєстраційний № 0118U004074) – керівник науково-дослідної роботи – Михайлишин Галина Йосипівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи; «Теоретико-методичні основи соціально-педагогічної діяльності та соціальної роботи» (Державний реєстраційний № 0113U006412).

Викладачі кафедри постійно підвищують свою кваліфікацію проходячи стажування у інших університетах, а також у інших країнах через різноманітні просвітницькі програми.

Підтримка наукового та педагогічного рівня викладачів, їхня перепідготовка та підвищення кваліфікації здійснюються шляхом стажування у навчальних та науково-дослідних закладах України (Львівському національному університеті імені І. Франка, Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича, Кам'янець-Подільському національному університеті імені І. Огієнка, Південноукраїнському державному університеті ім. К. Ушинського, Тернопільському національному педагогічному університеті ім. В. Гнатюка, Інституті проблем виховання НАПН України, Черкаському національному університеті імені Б. Хмельницького, Східноукраїнському національному університеті імені В. Даля), через наукові й методичні семінари, що діють на кафедрах, наукові конференції всіх рівнів, у яких беруть участь викладачі кафедри. Викладачі кафедри проходили стажування і за кордоном, зокрема у Німецькій Академії Управління і Економіки в галузі міжнародного проектного менеджменту (м. Гановер),

Університеті менеджменту (м. Варна, Болгарія), Празькому інституті підвищення кваліфікації (м. Прага, Чеська Республіка), Університеті імені Дені Дідро (Париж, Франція), Люблінській Вищій Школі в Риках, Польща, Польща-Україна, фундація «Зустріч», на факультеті суспільних наук, Північного університетського центру у Бая-Маре (Румунія), Куявському університеті, місто Влоцлавек, Республіка Польща, International Historical Biographical Institute (Dubai – New York – Rome – Jerusalem – Beijing) / Міжнародний Історико-Біографічний Інститут у Дубаї, Римі, Нью-Йорку, Єрусалимі, Пекіні.

Кафедра підтримує тісні зв'язки із кафедрами інших ЗВО. Крім того викладачі кафедри співпрацюють із Департаментом освіти і науки та молодіжної політики Івано-Франківської обласної державної адміністрації та Департаментом освіти та науки Івано-Франківської міської ради.

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
м. Івано-Франківськ, вул. С.Бандери 1 (каб. 802), т. 57-00-05

Викладацький склад:

1. Ворощук Оксана Дмитрівна
2. Дідух Ірина Ярославівна
3. Зозуляк-Случик Роксоляна Василівна
4. Комар Ірина Валеріївна
5. Кулик Іванна Василівна
6. Лемко Галина Іванівна
7. Михайлишин Галина Йосипівна
8. Петришин Роман Андрійович
9. Протас Оксана Любомирівна
10. Сабат Надія Володимирівна
11. Сабат Наталія Іванівна
12. Тимків Лідія Степанівна

РОЗДІЛ 2.

ОСНОВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ, СПОСОБИ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ

У навчальному процесі використовуються різні методи та форми навчання студентів: вступні, тематичні та підсумкові лекції, лекції-практикуми, лекції-диспути, практичні, семінарські і лабораторні заняття, діалоги, тренінги, ділові ігри, конференції, колективні, індивідуальні та групові консультації, а також різноманітні види поточного та підсумкового контролю знань.

Основними формами організації навчального процесу є: навчальні заняття, самостійна робота студентів, практична підготовка, контрольні заходи.

• Навчальні заняття.

До основних видів навчальних занять відносяться: лекції, семінарські, практичні, індивідуальні заняття, консультації.

Лекція – логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності.

Семінарське заняття – вид навчального заняття, на якому викладач організовує обговорення студентами питань з попередньо визначених робочою навчальною програмою тем. Семінарські заняття проводяться у формі бесіди, рецензування та обговорення рефератів, доповідей, дискусій.

Практичне заняття – це вид навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентами відповідно сформульованих завдань.

Індивідуальне заняття проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей. Індивідуальні заняття проводяться, як правило, у позанавчальний час за окремим графіком.

Консультація проводиться з метою отримання студентом відповіді на окремі теоретичні чи практичні питання та для пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування. Консультації проводяться протягом семестру та перед контрольними заходами.

• **Самостійна робота студентів.**

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота з навчальної дисципліни для студентів може включати різні форми, які визначаються робочою навчальною програмою, залежно від мети, завдань та змісту навчальної дисципліни, зокрема: опрацювання теоретичних засад прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання; виконання домашніх завдань; підготовка до семінарських, практичних занять; підготовка до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; розв'язання і письмове оформлення практичних, методичних, термінологічних, тестових завдань; виконання індивідуальних завдань (написання реферату за заданою проблематикою; підготовка анотації наукової статті; написання курсової роботи; написання дипломної роботи) тощо.

• **Практична підготовка.**

Практична підготовка студентів є невід'ємною складовою процесу підготовки фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів і здійснюється на оснащених відповідним чином базах практики, а також підприємствах, організаціях та установах різних галузей економіки.

Метою практики є оволодіння студентами сучасними методами і формами організації праці в галузі майбутньої професії, формування та поглиблення, на базі одержаних знань професійних умінь і навичок, здатності прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних виробничих умовах.

• **Контрольні заходи.**

Контрольні заходи є необхідним елементом зворотного зв'язку в навчальному процесі та забезпечують визначення рівня досягнення завдань навчання і дозволяють коригувати, за необхідності, хід навчального процесу. Видами контролю є: поточний, модульний, підсумковий.

Поточний контроль здійснюється в формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях, експрес-контролю, виконання домашніх завдань, перевірки виконання самостійної роботи студентів тощо.

Модульний контроль виставляється на підставі оцінювання результатів знань студентів після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Підсумковий контроль здійснюється в формі семестрового контролю та державної атестації студентів.

Семестровий контроль охоплює семестровий екзамен або диференційований залік і є формою оцінювання результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни.

Екзамен – форма підсумкового контролю, яка передбачає перевірку розуміння студентом теоретичного та практичного програмового матеріалу з усієї дисципліни, здатності творчо використовувати здобуті знання та вміння, формувати власне ставлення до певної проблеми тощо.

Залік – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентом навчального матеріалу з визначеної дисципліни і складається із зданих залікових змістових модулів, виконаних тестових завдань, ситуаційних робіт, тематичних рефератів тощо.

Державна атестація студентів студента здійснюється державною екзаменаційною комісією після завершення навчання на певному освітньо-кваліфікаційному рівні і з метою встановлення фактичної відповідності рівня підготовки до вимог освітньої (кваліфікаційної) характеристики. Форми та порядок проведення державної атестації визначається навчальним планом підготовки та локальними документами дирекції та кафедр.

Контроль успішності студентів здійснюється на основі накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку

90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Відповідно до видів контролю набутих студентом знань та вмінь, 100-бальна шкала передбачає врахування поточних оцінок, підсумкових балів, балів за контрольну роботу, балів за індивідуальну роботу, а також екзаменаційних балів.

• **Поточний контроль знань** студентів під час проведення семінарських (практичних) занять здійснюється в аудиторії, в години, відведені для семінарських (практичних) занять згідно розкладу. Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських (практичних) занять зводяться до того, щоб: виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається; визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення; виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи; стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Контроль знань студентів під час проведення семінарських (практичних) занять може відбуватись в наступних формах: детальний усний аналіз поставлених питань; вибіркове усне опитування «з місця»; дискусійне обговорення питань; індивідуальне розв'язування практичних завдань, творчих, проблемних запитань чи завдань; фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв.; письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо. Викладач в процесі проведення семінарських (практичних) занять повинен поєднувати різні форми контролю, забезпечуючи опитування більшої кількості студентів, активізації уваги студентської аудиторії.

Результати контролю знань студентів на семінарських (практичних) заняттях оцінюються в національній шкалі (2, 3, 4, 5) і заносяться до журналу обліку роботи академічної групи.

Оцінка 5 «відмінно» ставиться, якщо студент вільно володіє навчальним матеріалом, основними ідеями, концепціями, теоріями, ознайомлений з найновішими досягненнями вітчизняної та зарубіжної науки, знає спеціальну термінологію, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історії становлення науки, логічно висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань. Опрацював джерельну базу. Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань. Виявив глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички щодо застосування знань на практиці, володіє логікою предмета, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу. Відповідь чітка і завершена, у письмовій роботі не повинно бути помилок. Вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати. Має синтетичне мислення (тобто вміння бачити зв'язки і тенденції, які безпосередньо не спостерігаються); дає характеристику альтернатив розвитку окремих ситуацій; пояснення того, чому події склалися саме так, а не інакше; вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї; обдумувати ризикованість; терпимо ставитись до своїх та чужих помилок.

Оцінка 4 «добре» ставиться, якщо студент має глибокі і повні знання програмного матеріалу, знає основні ідеї, концепції, теорії, досягнення фахової науки, виявляє розуміння духовних, соціокультурних процесів; визначає причини, сутність, наслідки та значення духовних, соціальних явищ та процесів, зв'язки між ними; робить аргументовані висновки; характеризує ці явища і процеси, вміє порівнювати, пояснювати, узагальнювати та критично оцінювати інформацію, використовуючи різні джерела; вміє виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси, потреби соціальних груп й окремих осіб, їх роль в соціокультурному процесі, тенденції та напрями соціокультурного розвитку; оцінювати різні версії й думки про людину і світ; рецензує відповіді студентів; зіставляє і систематизує дані і застосовує їх при характеристиці педагогічних явищ, процесів; виявляє знання термінів та понять; встановлює синхронність подій; вміє аналізувати, синтезувати та узагальнювати значний обсяг фактів, простежуючи зв'язки і тенденції. Проте, наявні незначні неточності, пропуски, помилки (не більше однієї-двох) та недостатній досвід у творчому застосуванні умінь і навичок; власне ставлення студента висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності: писемне мовлення добре.

Оцінка 3 «задовільно» ставиться, якщо студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними ідеями, поняттями навчального матеріалу. При цьому

аргументація слабка, є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках, наявні помітні прогалини, писемне мовлення спрощене. Має елементарні нестійкі навички виконання завдання.

Оцінка 2 «незадовільно» ставиться, якщо студент не вміє орієнтуватися в матеріалі, має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускаються суттєві помилки, допускається велика кількість помилок у встановленні причинно-наслідкових зв'язків, студент не володіє навичками порівняння, аналізування, синтезування, структурування і т.д.

• Виконання **модульних контрольних робіт (МКР)** здійснюється на завершення вивчення навчального матеріалу даного модуля.

Критерії оцінки завдання модульної контрольної роботи, виходячи з максимальної кількості балів, передбачених за його виконання:

– всі бали передбачені для відповідного завдання (*відмінно*) ставляться в тому разі, коли: відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки; студент має навички користування нормативним матеріалом і вміло застосовує його при відповідях; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу.

– 2/3 балів передбачених для відповідного завдання (*добре*) ставиться в тому разі, коли: відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді; орієнтується в матеріалі; студент має навички користування нормативним матеріалом; допускає 3-4 недоліки.

– 1/2 балів передбачених для відповідного завдання (*задовільно*) ставиться в тому разі, коли: студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки; допускає 5-6 недоліків.

– від 1/4 до 1/10 балів у цілих числах (*незадовільно*) ставиться в тому разі, коли: студент виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки.

– 0 балів передбачених для відповідного завдання – ставиться коли студент не виконав відповідного завдання або виконав його повністю неправильно. У випадку неявки студента на повторне написання модульної контрольної роботи, за неї йому виставляється 0 балів.

• Контроль **індивідуальної роботи** може відбуватися під час семінарських (практичних) занять, а також в позанавчальний час та оцінюється максимально в 5 балів. Основне завдання контролю: стимулювання самостійної роботи студентів протягом семестру, підвищення мотивації студентів до набуття знань та вмінь. Перелік індивідуальних (індивідуально-дослідних завдань) розробляється керівниками курсів із залученням викладачів, що ведуть семінарські заняття, та затверджуються на засіданні кафедри. Вони можуть включати: письмове обґрунтоване виконання практичних завдань, задач; складення списку бібліографічних джерел по заданій проблемі; формування схем, таблиць до відповідної теми; реферування наукових статей; аналіз судової практики з відповідних питань; анотація наукових поглядів по заданій проблемі; конспектування хрестоматійних джерел; аналіз нормативного регулювання (законів, підзаконних, відомчих актів) певного виду відносин та ін.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену чи заліку і є формою оцінювання результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни. Основна мета підсумкового семестрового контролю – встановлення сукупного змісту знань студентів за обсягом, якістю, глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності з рахуванням всіх видів навчальних робіт. Екзамен оцінюється від 1 до 50 балів. Зміст питань, що виносяться на екзамен, форма та структура завдань та їх оцінювання визначається керівником курсу, затверджується на засіданні кафедри.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНЕТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Підготовка здобувачів освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» здійснюється відповідно до навчальних планів, регламентується нормативними документами Міністерства освіти і науки України та внутрішніми документами Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Організація та навчально-методичне забезпечення підготовки фахівців у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника відбувається згідно з «Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», «Положенням про кредитно-трансферну систему навчання», «Галузевого державного стандарту вищої освіти», «Положенням про європейську кредитно-трансферну систему організації навчального процесу в університеті», «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, «Положенням про організацію та проведення практики», «Положенням про моніторинг якості рівня знань здобувачів вищої освіти», «Порядку організації та проведення оцінювання успішності студентів», і

здійснюється на основі нових концепцій із застосуванням науково-методичних досягнень і передової психолого-педагогічної практики.

Система планування навчально-виховного процесу зі спеціальності 231 Соціальна робота ОП «Соціальна педагогіка» другого (магістерського) рівня здійснюється згідно з нормативною навчальною документацією: освітньо-професійною програмою, навчального плану, робочих програм. На сьогоднішній день розроблено всі робочі програми освітніх компонентів. Програми нормативних дисциплін відповідають стандартам вищої освіти та освітній програмі підготовки магістрів, програмам дисциплін варіативного циклу, розроблених професорсько-викладацьким складом університету.

Чітку систему організації навчання фахівців освітнього рівня «магістр» забезпечує графік навчального процесу університету та факультету, а також робочі плани зі спеціальності 231 Соціальна робота ОП «Соціальна педагогіка», які затверджуються кожного навчального року як для денної, так і заочної форм навчання.

Іншим документом, що регулює освітній процес, є розклад занять. При складанні розкладу деканат враховує динаміку працездатності студентів упродовж дня і тижня, рівномірно чергує різні види та форми занять, робить розклад стабільним. Такий підхід до складання розкладу дозволяє певною мірою забезпечити виконання дидактичних вимог щодо організації аудиторних занять і самостійної роботи студентів, підвищити рівень ефективності освітнього процесу.

Якість виконання індивідуальних планів роботи викладачами є належною; повнота виконання робочих планів і програм регламентується розкладом занять, контролюється завідувачем кафедри, деканом факультету та його заступником. Дані питання є предметом обговорення на засіданнях кафедри, науково-методичної та вченої радах факультету.

Навчально-методичну роботу, направлену на методичне забезпечення семінарсько-практичних робіт, самостійної роботи студентів спеціальності забезпечує Навчально-методична рада Педагогічного факультету.

З кожного освітнього компоненту навчального плану розроблено навчально-методичні комплекси, які становлять основу для якісної підготовки фахівців і відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України. До пакету навчально-методичного комплексу входять робочі програми, тексти лекцій, плани семінарських і практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, методичні рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів, питання для самоконтролю, підсумкові тестові завдання, питання до заліків, програми екзаменів, кваліфікаційні завдання з методичними рекомендаціями, програма підсумкової атестації тощо. При вивченні кожного освітнього компонента застосовуються сучасні технології навчання, комп'ютерні програми тощо.

«Порядком організації та проведення оцінювання успішності студентів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника передбачено, що система оцінювання знань студентів з кожної освітньої

компоненти включає в себе поточний, модульний та семестровий контролю знань.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських та практичних занять шляхом оцінювання усних відповідей, письмових (самостійних) робіт та виконаних на комп'ютері завдань і має на меті перевірку знань студентів з окремих тем навчальної дисципліни та їхнього рівня підготовки до виконання конкретної роботи.

Модульний контроль (сума балів за окремий змістовий модуль) проводиться (виставляється) на підставі оцінювання результатів знань студентів після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини ОК – змістового модуля. Завданням модульного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певного матеріалу (теми), вироблення навичок проведення розрахункових робіт, вміння вирішувати конкретні ситуативні задачі, самостійно опрацьовувати тексти, здатності осмислювати зміст даної частини дисципліни, вміння публічно чи письмово подати певний матеріал. Форми модульного контролю та система оцінювання рівня знань та вмінь студентів визначаються кафедрою та відображаються у робочій програмі ОК.

Семестровий контроль здійснюється у формі екзамену або заліку. Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка з ОК визначається як сума оцінок за поточний контроль знань та залікової роботи. Порядок та система оцінювання передбачається у робочих програмах дисципліни.

Шкала оцінювання успішності з навчальної дисципліни, вивчення якої завершується заліком

Університетська	Національна	Шкала ЄКТС
90 – 100	зараховано	A
80 – 89		B
70 – 79		C
60 – 69		D
50 – 59		E
26 – 49	не зараховано	FX
0-25		F

Підсумковий семестровий контроль у формі екзамену проводиться у формі виконання письмових екзаменаційних завдань або тестових завдань в системі дистанційного навчання і контролю знань. На екзамен виносяться питання програми навчальної дисципліни, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання, застосувати їх для вирішення практичних завдань. Оцінки виставляються в університетській шкалі та в національній шкалі («відмінно» – 5, «добре» – 4, «задовільно» – 3, «незадовільно» – 2).

Шкала оцінювання успішності з навчальної дисципліни, вивчення якої завершується екзаменом

Університетська	Національна	Шкала ЄКТС
90 – 100	відмінно	A
80 – 89	добре	B
70 – 79		C
60 – 69		D
50 – 59	задовільно	E
26 – 49		FX
0-25		F

Контроль знань, умінь і навичок студентів за освітньо-професійною програмою «Соціальна педагогіка» зі спеціальності 231 Соціальна робота другого (магістерського) рівня вищої освіти проводиться на рівні: викладач – кафедра – деканат Педагогічного факультету – ректорат Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

**РОЗДІЛ 4.
ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРАКТИКУ:**

Професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців у галузі соціальної та соціально-педагогічної роботи, як складний і багатогранний процес, здійснюється протягом усього періоду навчання здобувачів освіти у закладах вищої освіти.

Практична підготовка магістрів спеціальності «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» є обов'язковою складовою освітньо-професійної програми і має на меті вдосконалення студентами професійних вмінь і навичок, здобутих у процесі теоретичного навчання. Виробнича практика за фахом є важливою складовою магістерської програми підготовки фахівця і має на меті систематизацію, розширення і закріплення професійних знань, формування у студентів початкової компетенції ведення соціальної роботи та соціально-педагогічної діяльності.

Наскрізна програма практик – це основний нормативний та навчально-методичний документ університету, який визначає концептуальні засади практичної підготовки фахівця соціальної педагогіки відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики, регламентує послідовність, тривалість і терміни проведення різних видів практик відповідно до навчального плану, визначає цілі, завдання та місце кожного виду практики в структурно-логічній схемі підготовки фахівця.

Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника здійснюється у відповідності до Закону України «Про освіту» (від 23.05.1991 р. № 1060-X), Указу Президента України № 1013/2005 від 04.07.2005р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в

Україні», «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», 4 затвердженого наказом МОН України №161 від 02.06.1993р, «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом МОН України № 93 від 8.04.1993 р., наказу МОН України № 351 від 20.12.1994р. « Про внесення змін до Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», наказу МОН України № 943 від 16.10.2009р. «Про запровадження у вищих навчальних закладах України Європейської кредитно-трансферної системи», Положення про організацію та проведення практики у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, а також навчального плану спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» освітнього рівнів магістр.

Мета практики полягає у формуванні глибокого осмислення закономірностей соціальної роботи і соціальної педагогіки; формуванні професійних умінь і навичок задля прийняття самостійних рішень під час виконання різних фахових ролей; поглибленні усвідомлення професійної значимості теоретичних знань та можливості їх застосування на практиці; підготовці до застосування технологій соціальної роботи та соціально-педагогічної діяльності у практичній діяльності; формуванні виробленні моральних переконань та потреб застосовувати необхідні навички й уміння у практичній роботі.

Завдання практики:

1. Ознайомити з основними напрямками, змістом діяльності відповідних баз практики.

2. Продемонструвати навички застосовування теоретичних знань відповідно до профілю базового закладу практики.

3. Проявити вміння надавати соціальну допомогу шляхом означених форм: заочних (телефон довіри, інформаційно-консультативні служби для дітей-інвалідів, наркоманів та ін.); очних (короткочасне спілкування з дитиною під час відвідування нею кризових центрів, центрів реабілітації); 5 стаціонарних (довготривале спостереження за дитиною в притулках, інтернатах, спеціалізованих закладах); комплексних, які передбачають взаємодію з медиками, психологами, реабілітологами, іншими фахівцями.

4. Удосконалити організаційні, діагностичні, дидактичні, аналітичні, проектувальні, комунікативні уміння та навички.

5. Формувати вміння організації та проведення роботи стосовно надання індивідуальної чи групової допомоги дітям або підліткам у процесі соціалізації.

6. Проектувати власну діяльність для вирішення конкретних фахових проблем.

7. Розвивати теоретичний пошук в науково-дослідницькій і методичній роботі, виробляти потребу в самоосвіті, самоідентифікації себе як професіонала конкретної сфери соціально-педагогічної роботи.

Організація практики та контроль за її проведенням покладається на завідувача відділу виробничої (навчальної) практики, завідувача кафедри

соціальної педагогіки та соціальної роботи, факультетського керівника-методиста практики, керівників-методистів від кафедри, керівництво базами практики.

Порядок проведення практики регламентується розроблених кафедрою соціальної педагогіки та соціальної роботи робочих програм практик для студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» ОР «Магістр» Програми забезпечують єдиний комплексний підхід до організації практик, їх системність, неперервність і послідовність навчання майбутніх фахівців.

У програмах практик визначається мета, порядок організації, проведення та підведення підсумків практичної підготовки студентів. Головним критерієм оцінки результатів практик є рівень сформованості компетентності у майбутніх соціальних педагогів. Основними компетенціями є: предметні компетенції, що безпосередньо стосуються вивчення навчальних дисциплін; професійні, навчальні компетенції, що стосуються процесу організації навчальної дисципліни, професійної освіти; життєві компетенції, що передбачають актуалізацію власного життєвого досвіду, особистісних цінностей, позицій, переконань у процесі навчальної діяльності.

Терміни проведення практики визначаються навчальним планом спеціальності 231 «Соціальна педагогіка» та графіком освітнього процесу. Керівництво практикою здійснюють викладачі, які мають наукові ступені та вчені звання, досвід роботи.

Керівники-методисти практики від кафедри забезпечують організацію і проведення практик відповідно до навчального плану, наскрізної і робочих програм практик, проводять інструктажі студентів та контролюють дотримання ними правил техніки безпеки, оцінюють її результати відповідно до поданих студентами звітів. Після проходження практики студенти подають на кафедру соціальної педагогіки та соціальної роботи матеріали практик.

Магістранти спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» проходять наступні види практик:

1. Виробнича практика за фахом.
2. Науково-педагогічна практика (виробнича асистентська).
3. Науково-дослідна практика, магістерська робота (проект).

Види практики сприяють виробленню фахово важливих навиків і вмінь, а саме: комунікативних, інструментальних, аналітичних, професійної рефлексії.

РОЗДІЛ 5.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника має сучасну матеріальну та розвинену соціальну інфраструктуру. Основними складовими матеріально-технічної бази університету є: будівлі загальною площею 132,5 тис. м², приміщення для навчальних занять загальною площею 32752,58 м², 4 гуртожитки загальною площею 24709,99 м², у яких одночасно можуть проживати більше 2600 осіб, що забезпечує потреби в 71,2 %

студентів та аспірантів, які потребують житла. У гуртожитку № 3 виділено кімнати для проживання сімейних студентів. У 2005 році введено в дію 27-квартирний будинок для викладачів.

Усі навчальні та житлові приміщення університету знаходяться у належному стані, який відповідає сучасним санітарно-гігієнічним вимогам і вимогам техніки безпеки, що підтверджується відповідними документами.

Лекційні, практичні, семінарські та лабораторні заняття для студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» другого (магістерського) рівня проводяться в навчальних аудиторіях та на базах практики у м. Івано-Франківську. Кабінети оснащені комп'ютерами, мультимедійними проекторами, наочністю, літературою, програмною продукцією. Використовуючи інформаційні ресурси, студенти мають можливість отримати найсучаснішу інформацію в галузі освіти.

Санітарно-технічний стан будівель і споруд, які використовуються у навчальному процесі, є задовільними, про що свідчать матеріали СЕС та Пожежної інспекції. Умови експлуатації приміщень є задовільними.

У 2001–2003 роках за кошти університету реконструйовано стадіон «Наука» з побутовими та навчальними приміщеннями, обладнано тренажерний зал, два спортивних зали, побудовано на міському озері приміщення та причал для спортивних човнів. В університеті є 6 спортивних залів загальною площею 2952,8 м² а також стадіон площею 7648,42 м².

До послуг спортсменів і студентів університету спортивно-оздоровчий комплекс «Смерічка» (с. Микуличин) (загальною площею 3,5 га, на 300 місць) та лижна база (с. Ворохта) (загальною площею 0,35 га, на 50 місць), розміщені у мальовничому місці Карпат. Тут здійснюються спортивні збори, навчальні заняття, а також відпочинок студентів і викладачів. У літній період комплекс приймає на відпочинок і оздоровлення дітей і підлітків з усієї України.

У центральному корпусі знаходиться актова зала на 660 місць (695,60 м²), на Педагогічному факультеті – на 150 місць, в Інституті мистецтв – концертна зала на 150 місць з обладнаною за сучасними технологіями сценою. Для запису фонограм і відтворення музично-шумового оформлення придбано електричний орган із комплектом звукопідсилувальної апаратури.

Наукова бібліотека університету має значний за обсягом та унікальний за складом інформаційний ресурс, який поєднує бібліотечні документні фонди (понад 821163 тис. примірників книг українською, російською, польською, англійською, французькою, німецькою мовами, в т.ч. 681344 тис. книг, 600 назв журналів і газет, понад 20 тис. нотних видань, автореферати, дисертації, документи на електронних носіях, інтегрований електронний каталог (452589 тис. записів), є електронний фонд документів, який налічує 5779 видань (655 – документи на змінних носіях та 5124 – документи, що представлені у локальній мережі університету.

Бібліотека обслуговує 12 тис. читачів, з них 10919 тис. – студенти. Щорічно її відвідує близько 372 тис. користувачів.

До структури бібліотеки входять: відділ обслуговування наукової та навчальної літератури, відділ комплектування та наукової обробки видань, інформаційно-бібліографічний відділ, науково-методичний відділ, відділ комп'ютеризації та автоматизації бібліотечних процесів.

Відділ обслуговування користувачів є найбільшим підрозділом бібліотеки. До послуг читачів 15 читальних залів, 2 абонементи на 975 посадкових місць. Основним інформаційним центром у бібліотеці є інформаційно-бібліографічний відділ, де зібрано довідковий апарат бібліотеки (каталоги, картотеки, бібліографія), що дає повне уявлення про фонд бібліотеки і дозволяє читачам вибрати і замовити потрібну інформацію. Довідковий фонд відділу становить понад 6000 примірників.

У 1970 році започатковано фонд рідкісної книги, який зараз налічує понад 5500 унікальних видань. Це «Записки НТШ», «Літературно-наукові вісники», низка прижиттєвих видань галицьких письменників.

Із 2005 року функціонує автоматизована бібліотечна система «УФД/Бібліотека». Наявний електронний каталог на сьогоднішній день налічує 452589 записів найменувань книг, періодичних видань, авторефератів дисертацій, статей. Інформацію про роботу бібліотеки можна отримати також на веб-сайті <http://lib.ru.if.ua>.

Працює Віртуальна бібліографічна довідка, запити в якій виконуються щоденно в режимі надходження. Фондом електронних документів та локальними базами даних мають можливість користуватися відвідувачі електронного читального залу, для котрих облаштовано 25 робочих місць.

У читальних залах експонуються розгорнуті постійно діючі книжкові виставки, організовуються літературні та тематичні вечори, зустрічі за круглим столом, читацькі конференції, години духовності. Працівники бібліотеки проводять дні інформування кафедр, методичні місячники для студентів-першокурсників, дипломників, дні аспірантів, заняття з проблем формування інформаційної культури.

На запити наукових підрозділів університету та науковців надаються письмові довідки бібліографічного характеру за допомогою автоматизованої системи. Відділом інформаційно-бібліографічним та відділом обслуговування організовуються місячники студентів-першокурсників, дипломників, дні аспірантів (за окремими графіками).

Для студентів спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» працює спеціалізований читальний зал Педагогічного факультету, який налічує близько 13,464 примірників (80 посадкових місць). В читальному залі є доступ до внутрішньої локальної мережі бібліотеки.

Студенти можуть також користуватися послугами інших бібліотек міста й області через Інтернет та МБА (Міжбібліотечний абонемент).

Експериментальні дослідження в галузі селекції та насінництва лукопасовищних трав, виведення нових культурних сортів науковцями університету проводяться у примиській зоні м. Івано-Франківська, де в 1970 році закладено дендрологічний парк площею 8 га, що включено до складу природно-заповідного фонду України. У 1997 році Кабінет Міністрів

України своєю постановою ухвалив рішення про відкриття Ботанічного саду університету. Для саду виділено близько 63 гектарів землі. За роки діяльності виготовлено необхідну проектну документацію, освоєно земельну ділянку, висаджено понад 15 тисяч дерев і кущів, прокладено основні алеї, побудовано лабораторний корпус площею 120 м².

Для інформатизації навчального процесу в університеті створено і успішно функціонують інформаційно-обчислювальний центр, Центр дистанційного навчання та моніторингу освітньої діяльності, комп'ютерні комплекси інститутів, факультетів, навчально-консультаційних центрів. В університеті функціонує потужна локальна комп'ютерна мережа з виходом в Інтернет, яка об'єднує 920 сучасних комп'ютерів. Всі корпуси університету, а також відокремлені підрозділи підключені до мережі оптоволоконними та виділеними каналами зв'язку.

Навчальний процес забезпечують 1200 сучасних комп'ютерів, що об'єднані в 25 класів і 12 мультимедійних кабінетів.

У складі ЦІТу функціонує вузол Інтернет, який сьогодні є одним з найбільших Інтернет-провайдерів у західному регіоні України. Він має розвинуту інфраструктуру, сучасне обладнання та кваліфікований персонал. Послугами вузла Інтернет університету, крім студентів, аспірантів, викладачів користуються державні організації, банки, інформаційні агенції, наукові та навчальні заклади, фірми та корпорації, всього близько 150 юридичних осіб.

До послуг студентів – інформаційно-обчислювальний центр площею 600 м² зі 120 персональними комп'ютерами, спеціалізовані мультимедійні лекційні аудиторії площею 150 м² на 100 місць та 100 м² на 70 місць. У матеріально-технічному оснащенні факультету відбулися також значні зміни: в окремому приміщенні обладнано комп'ютерні класи із сучасними комп'ютерами і підключенням до внутрішньоуніверситетської мережі та мережі Інтернет. Завдяки цьому значно зросла ефективність проведення лабораторних занять з використанням сучасних інформаційних технологій.

Для забезпечення друкування підручників, посібників, наукових праць викладачів, аспірантів, докторантів і студентів у 1994 році засноване редакційно-видавничий відділ «Плай». За останні 5 років ним видано понад 300 підручників, посібників, монографій, навчально-методичних рекомендацій, тез конференцій загальним тиражем понад 20 тис. примірників.

У 2000 році введено в дію Будинок вчених (вул. Шевченка, 79) площею 1013 м², який став центром науки університету. Тут розміщується відділ аспірантури та докторантури, відділ інтелектуальної власності (38,7 м²), читальний зал наукової літератури (72,9 м²), архів (53,0 м²), актовий зал (109,7 м²), конференц-зала (72,9 м²) та готельні номери для запрошених науковців (184,8 м²). У Будинку вчених проходять всі засідання спеціалізованих вчених рад, захисти кандидатських і докторських дисертацій, засідання Вченої ради університету та наукові конференції.

Таким чином, матеріально-технічне забезпечення навчального процесу спеціальності 231 «Соціальна робота» ОП «Соціальна педагогіка» другого

(магістерського) рівня відповідає встановленим санітарним нормам і вимогам правил пожежної безпеки, а також ліцензійним умовам надання освітніх послуг в частині матеріально-технічного забезпечення навчального процесу.

**РОЗДІЛ 6.
ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ЇХ АНОТАЦІЇ**

	Дисципліни	Кредити ЄКТС	Семест р
1. НОРМАТИВНІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ			
1.1. Цикл загальної підготовки			
1	Психологія вищої школи	3	1
2	Іноземна мова професійного спілкування	3	1
3	Сучасні інформаційні технології в освіті і науці	3	1
4	Педагогіка вищої школи та професійна майстерність викладача	3	2
1.2. Цикл професійної підготовки			
1.2.1. Теоретична підготовка			
5	Актуальні проблеми соціальної роботи і соціальної педагогіки	3	2
6	Методологія і технологія наукових досліджень	6	1
7	Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін	6	1
8	Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти	3	2
9	Проектування в соціально-педагогічній сфері	3	2
10	Супервізія у соціально-педагогічній діяльності	3	1
1.2.2. Практична підготовка			
11	Виробнича практика за фахом	6	2
12	Науково-педагогічна практика (виробнича асистентська)	6	3
13	Науково-дослідна практика, магістерська робота	15	
2. ВИБІРКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ			
14	Координаційна діяльність соціального педагога в системі сім'я – заклад дошкільної освіти	3	3
15	Соціальний аудит та інспектування	3	3
16	Правове регулювання надання соціальних послуг	3	
17	Ювенальні технології	3	1

18	Соціально-педагогічний супровід особистості у кризових ситуаціях	3	1
19	Соціальна робота з дітьми та сім'ями, що перебувають у складних життєвих обставинах	3	1
20	Державні та недержавні організації в системі соціальної та соціально-педагогічної роботи	3	2
21	Сучасні теорії соціального благополуччя	3	2
22	Ціннісно-світоглядні орієнтири особистості соціально-педагогічної сфери	3	3
23	Актуальні проблеми професійної підготовки соціальних педагогів у ЗВО	3	3
24	Сучасні терапевтичні техніки в соціально-педагогічній діяльності	3	2
25	Тренінг особистісного зростання соціального працівника/соціального педагога	3	2
26	Соціально-педагогічна регуляція поведінкових девіацій	3	3
27	Рефлексія особистісно-професійного розвитку	3	3
28	Актуальні проблеми управління навчальним процесом у ЗВО	3	2
29	Інноватика в сучасній освіті та науці	3	2
3. АТЕСТАЦІЯ			
30	Атестація: публічний захист кваліфікаційної роботи	3	3

НОРМАТИВНІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ

1.1.Цикл загальної підготовки

Психологія вищої школи – 90 год.

Мета: формування у студентів – майбутніх соціальних педагогів системи знань, умінь і навичок з психології вищої школи, які допомогли б майбутнім фахівцям в галузі соціально-педагогічної діяльності доцільно застосовувати ефективні методики викладання, враховуючи вікові особливості розвитку психічних процесів, станів і властивостей майбутніх фахівців, продуктивно розвивати їх індивідуальні особливості і творчі здібності.

Завдання: вивчення теоретичних основ психології вищої школи, ознайомлення з основними психологічними проблемами вищої школи, опанування знаннями про психологічні особливості навчально-виховного процесу у вищій школі, про вікові особливості психології студентства та особливості їх комунікації з ровесниками і науково-педагогічними працівниками ЗВО, розуміння специфіки науково-педагогічної діяльності та шляхів її вдосконалення, розвиток професійно важливих якостей особистості студентів.

Іноземна мова професійного спілкування – 90 год.

Важливим компонентом формування сучасної професійної компетентності є знання іноземної мови, вміння працювати з фаховою іношомовною літературою, брати участь у міжнародних заходах, активно комунікувати з іноземними колегами.

Програма «Іноземна мова за професійним спрямуванням» розрахована на студентів магістерської програми і передбачає систематизацію вмінь та знань студентів, здобутих раніше. Мовні аспекти вивчаються паралельно з опануванням граматики, розвитком мовленнєвих навичок, вивченням професійної лексики та використання автентичних матеріалів та джерел. Цей курс міждисциплінарний, а його реалізація передбачає предметно-мовне інтегроване навчання, поєднання курсів гуманітарного циклу з дисциплінами фахової підготовки студентів з використанням сучасних цифрових технологій.

Метою ОК «Іноземна мова за професійним спрямуванням» є формування професійної мовної компетентності, практичне оволодіння науковою англійською мовою на рівні спілкування нею на професійну тематику, формування необхідної лексичної бази та вміння застосовувати її на практиці.

Сучасні інформаційні технології в освіті і науці – 90 год.

Мета: забезпечити здатність до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності соціального педагога в умовах глобалізації та відкритості інформаційно-освітнього простору.

Завдання:

- ознайомлення з проблемами та перспективами розвитку освіти в умовах цифровізації
- формування розуміння принципів та особливостей організації безпечного освітнього середовища
- формування здатності до організації освітнього процесу на правах партнерства
- формування вміння обирати цифрові інструменти відповідно до освітньої мети
- розвиток критичного мислення та комунікативних навичок
- професійний розвиток в умовах відкритості інформаційного простору.

Педагогіка вищої школи та професійна майстерність викладача – 90 год.

Мета: розкрити закономірності розвитку освіти, процесу навчання і виховання студентської молоді, її наукової та професійної підготовки відповідно до державних та європейських стандартів, потреб суспільства; формувати психолого-педагогічну готовність магістрів до викладацької та науково-педагогічної діяльності.

Завдання:

- аналіз закономірностей функціонування системи вищої освіти і її складових (навчально-виховний процес, управління, викладач, студент тощо);
- ознайомлення з інноваційними технологіями, формами організації, методами, засобами навчання, виховання, управління в системі вищої освіти;
- прогнозування перспектив розвитку вищої освіти в Україні в контексті інтеграції у європейський освітній простір;
- вивчення, аналіз та узагальнення практики, досвіду педагогічної діяльності у закладах вищої освіти.

1.2. Цикл професійної підготовки

1.2.1. Теоретична підготовка

Актуальні проблеми соціальної роботи і соціальної педагогіки – 90 год.

Мета: формувати систему знань, умінь та навичок, необхідних для забезпечення досліджень актуальних питань соціальної роботи.

Завдання:

- ознайомлення з методологічними підходами до дослідження актуальних питань соціальної роботи;
- визначення змісту та завдань, технологій, необхідних для розв'язання актуальних питань соціальної роботи;
- визначення особливостей сучасних технологій у розв'язанні актуальних питань соціальної роботи;
- усвідомлення специфіки упровадження новітніх технологій у дослідженні актуальних питань соціальної роботи;
- ознайомлення з основними факторами оптимізації упровадження новітніх технологій при розв'язанні актуальних питань соціальної роботи.

Методологія і технологія наукових досліджень – 180 год.

Мета: ознайомлення студентів з сучасними методологічними концепціями, основами методології наукового пізнання та методикою наукових досліджень; формування цілісного уявлення про науково-дослідницький процес; освоєння навиків формування усвідомленої методологічної позиції наукового дослідження; вдосконалення вмінь пошуку, добору й опрацювання наукової інформації, формування фахових знань і вмінь майбутнього дослідника.

Завдання:

- визначення змісту та особливостей емпіричного, методичного та методологічного рівнів наукового дослідження;
- формування концептуального уявлення щодо змісту елементарних наукових методів дослідження;
- опанування студентами правил обрання предметної області дослідження, формулювання теми, об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження;
- опанування студентами системного уявлення щодо структурних елементів наукової проблеми та наукових завдань;

- опанування студентами правил роботи з інформаційними ресурсами та композиціями наукових звітів;
- визначення змісту понять «науковий результат» і «новий науковий результат»;
- опанування студентами форми, порядку, документального забезпечення впровадження наукових результатів.

Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін – 180 год.

Мета: формування методичної компетентності майбутніх викладачів соціально-педагогічних дисциплін.

Завдання:

- сформувати у студентів систему знань, умінь та навичок викладання навчальних дисциплін у ЗВО; здатності і готовності майбутніх фахівців до викладацької роботи;
- ознайомити студентів зі структурою і змістом навчального процесу у ЗВО, з особливостями роботи викладачів, завідувача кафедри, деканату, адміністрації;
- сприяти оволодінню здобувачів освіти педагогічними формами освітньої взаємодії зі студентами, вчити їх творчо застосовувати знання у практичній діяльності;
- навчити здобувачів освіти планувати, організовувати і аналізувати різноманітні види навчальних і позааудиторних занять, використовувати найефективніші методи навчання, виховання і розвитку студентів;
- сприяти набуттю початкового досвіду ведення науково-методичної роботи, дослідно-експериментальних форм педагогічної діяльності;
- спонукати майбутніх викладачів соціально-педагогічних дисциплін до педагогічної творчості, апробувати найбільш ефективні прийоми і методи навчання, що застосовуються в системі викладання навчальних дисциплін;
- ознайомити студентів із особливостями професійної майстерності та педагогічної техніки викладача.

Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти – 90 год.

Мета: висвітлення змісту сучасних педагогічних освітніх технологій навчання та розвиток вмінь, навичок, здатності використовувати їх під час викладання у закладах вищої освіти.

Завдання курсу:

- вивчення концепції і цілей сучасних педагогічних технологій навчання; оволодіння студентами базовими знаннями щодо понять і принципів педагогічних технологій навчання;
- поняття педагогічних технологій навчання як дидактичної системи;
- основні відомості про педагогічні технології навчання: історія, виклики і перспективи;

- якісні і кількісні критерії сучасних педагогічних технологій навчання;
- вирішення проблеми прийняття відповідальних рішень;
- ознайомлення з сучасними освітніми технологіями навчання, що стосується викладання у закладах вищої освіти;
- розкриття наукових основ педагогічних технологій навчання, формування знань про переваги і сильні сторони сучасних освітніх технологій навчання;
- здобуття відповідного обсягу теоретичних знань та практичних вмінь і навичок, орієнтованих на майбутню викладацьку діяльність.

Проектування в соціально-педагогічній сфері – 90 год.

Мета: підготовка компетентного конкурентоспроможного фахівця в галузі соціальної роботи та соціальної педагогіки, надання знань з теорії та практики соціального проектування, а також формування у здобувачів загальних і фахових компетентностей для успішної реалізації науково-дослідних, управлінських та прикладних завдань соціальної роботи та соціальної педагогіки.

Завдання:

- ознайомити майбутніх фахівців з особливостями застосування проектного підходу у соціально-педагогічній сфері;
- сформувати навички узагальнювати кращий досвід проектування і застосовувати його у власній діяльності;
- сформувати вміння застосовувати сучасний інструментарій управління проектами в соціальній чи педагогічній діяльності;
- озброїти навичками здійснювати моніторинг і оцінювання стану проекту, що реалізується;
- сформувати вміння розробляти діагностичний інструментарій для визначення соціальних проблем та розробляти проекти різного типу.

Супервізія у соціально-педагогічній діяльності – 90 год.

Мета: підготовка компетентного конкурентоспроможного фахівця в галузі соціальної роботи та соціальної педагогіки, здатного розв'язувати спеціалізовані задачі та прикладні проблеми соціальної сфери, застосування певних теорій та методів у роботі супервізора.

Завдання:

- формування уявлень у студентів щодо професійного супроводу фахівців соціальної сфери;
- засвоєння технології супервізії;
- оволодіння навичками діяльності супервізора;
- забезпечення засвоєння студентами теоретичних знань та практичних навичок у таких аспектах як: моделі супервізії; супервізорські відносини; опір і потреби фахівця; структура і послідовність очної супервізії; фокуси уваги супервізора; робота із запитом фахівця на супервізію; вибір позиції

спостереження за фахівцем; замітки супервізора за поведінкою фахівця; види супервізії; робота з фахівцем в час супервізії; фази супервізії.

1.2.2. Практична підготовка

Виробнича практика за фахом – 180 год.

Мета практики полягає у формуванні глибокого осмислення закономірностей соціальної роботи і соціальної педагогіки; формуванні професійних умінь і навичок задля прийняття самостійних рішень під час виконання різних фахових ролей; поглибленні усвідомлення професійної значимості теоретичних знань та можливості їх застосування на практиці; підготовці до застосування технологій соціальної роботи та соціально-педагогічної діяльності у практичній діяльності; формуванні виробленні моральних переконань та потреб застосовувати необхідні навички й уміння у практичній роботі.

Завдання практики:

- ознайомити з основними напрямками, змістом діяльності відповідних баз практики.
- продемонструвати навички застосування теоретичних знань відповідно до профілю базового закладу практики.
- проявити вміння надавати соціальну допомогу шляхом означених форм: заочних (телефон довіри, інформаційно-консультативні служби для дітей-інвалідів, наркоманів та ін.); очних (короткочасне спілкування з дитиною під час відвідування нею кризових центрів, центрів реабілітації); стаціонарних (довготривале спостереження за дитиною в притулках, інтернатах, спеціалізованих закладах); комплексних, які передбачають взаємодію з медиками, психологами, реабілітологами, іншими фахівцями.
- удосконалити організаційні, діагностичні, дидактичні, аналітичні, проектувальні, комунікативні уміння та навички.
- формувати вміння організації та проведення роботи стосовно надання індивідуальної чи групової допомоги дітям або підліткам у процесі соціалізації.
- проектувати власну діяльність для вирішення конкретних фахових проблем.
- розвивати теоретичний пошук в науково-дослідницькій і методичній роботі, виробляти потребу в самоосвіті, самоідентифікації себе як професіонала конкретної сфери соціально-педагогічної роботи.

Науково-педагогічна практика (виробнича асистентська) – 180 год.

Мета практики: засвоєння, закріплення, поглиблення, творче використання теоретичних та методичних знань; формування готовності магістрантів до викладацької діяльності у закладах фахової передвищої освіти та закладах вищої освіти; підготовка їх до цілісного виконання функцій викладача, до проведення системи навчально-виховної роботи зі

студентами; виховання морально-етичних якостей викладача, індивідуального стилю творчої педагогічної діяльності, потреби в самоосвіті.

Завдання практики:

– розвиток професійних умінь педагогічної діяльності викладача шляхом залучення магістрантів до виконання різних форм навчально-виховної роботи у ЗВО;

– формування умінь щодо планування та організації навчально-методичної роботи викладача (у межах окремого заняття, теми, курсу);

– формування готовності магістрантів до здійснення соціально-виховної роботи зі студентами та студентськими групами.

Науково-дослідна практика, магістерська робота – 450 год.

Мета науково-дослідної практики полягає в: систематизації, розширенні і закріпленні професійних знань, формування компетентності ведення самостійної наукової роботи, умінні визначати структуру та логіку магістерської роботи, дослідження проблем практики у зв'язку із обраним напрямом дослідження, умінні проведення дослідження, використовуючи теоретичні та емпіричні методи дослідження, його статистичної обробки та оцінки результатів; розширення наукового світогляду студентів.

Завдання науково-дослідної практики:

– вивчення теоретичних джерел за обраною науковою проблемою, стану її розробки у вітчизняній та іноземній літературі, стимулювання до пошуку й вивчення передового досвіду у соціальній сфері;

– визначення структури, мети та основних завдань дослідження;

– формування уявлень студентів про методологію наукової творчості;

– оволодіння методикою проведення експериментального дослідження, збору емпіричного матеріалу, обробки та аналізу статистичних даних;

– здобуття досвіду організації науково-творчої діяльності, використання методів наукового пізнання і застосування логічних законів і принципів;

– апробація основних теоретичних і практичних результатів магістерської роботи (у формі виступів на науково-практичних конференціях, семінарах, написанні наукових статей);

– формування навиків ведення самостійної роботи студентами на базі різних установ і організацій згідно спеціалізації, збору емпіричного матеріалу та підготовки дипломної роботи;

– набуття навичок наукової організації робочого часу магістра дослідника, володіння вимогами до виконання та оформлення науково-дослідної роботи, дотримання етапів її проведення, підготовки до захисту, дотримання культури наукової праці.

2. ВИБІРКОВІ НАВЧАЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ

Координаційна діяльність соціального педагога в системі сім'я – заклад дошкільної освіти – 90 год.

Мета: полягає в усвідомленні майбутніми фахівцями важливості соціальної ролі сім'ї, особливості співпраці сімейного і суспільного дошкільного виховання, знайомство їх з видами, особливостями, функціями сучасної сім'ї; розкриття змісту основних форм співпраці з родиною, єдності дій -батьки-школа-державні органи і установи, молодіжні об'єднання та активні громадяни; знайомство з особливостями, сучасними тенденціями розвитку сімейного виховання, змістом освітніх програм, щодо ефективної взаємодії ДНЗ й родин вихованців та умови здійснення посередницьких функцій соціальним педагогом.

Завдання:

- навчити студентів розуміти важливість співпраці сім'ї та дитячого закладу;
- сформувати вміння проводити діагностування сімей;
- навчити студентів розуміти відмінності між різними родинами та відповідно сприймати їх;
- навчити створювати та випробовувати на практиці стратегії виховного впливу, які визначаються потребами родини та громади;
- навчити знаходити різноманітні шляхи співпраці з родинами в дитячому садку та суспільстві;
- сформувати вміння підвищувати рівень педагогічної культури батьків, враховуючи їхній загальний розвиток, активність, різноманітні інтереси на основі відроджуваних традицій української етнопедагогіки та досягнень світової педагогіки.

Соціальний аудит та інспектування – 90 год.

Мета: ознайомлення студентів з основами та тенденціями соціального аудиту та інспектування в Україні та зарубіжних країнах.

Завдання: вивчення сучасного стану соціального аудиту та інспектування як науки, її структуру, особливостей теоретичного та прикладного аналізу соціального аудиту та інспектування як практичної діяльності, базових теоретичних концепцій та підходів; особливості, проблеми та тенденції розвитку соціального аудиту та інспектування як практичної діяльності, навчальної та наукової дисципліни у світі та в Україні.

Правове регулювання надання соціальних послуг – 90 год.

Мета: дати майбутнім фахівцям знання теоретичних засад становлення ринку соціальних послуг та законодавчого забезпечення соціальних послуг в Україні, формування основних умінь і навичок, готовності до надання соціальних послуг.

Ювенальні технології – 90 год.

Мета: підготовка магістрів до вирішення професійних завдань у сфері захисту інтересів неповнолітніх – надання їм соціально-педагогічної та

ювенальної допомоги в освітніх та додаткових закладах освіти, у системі пенітенціарних установ, ювенальної юстиції, центрах пробації.

Завдання:

- формування емпатійних, діагностичних, перцептивних навичок та інтерактивних умінь, що сприяють здійсненню супроводу дітей у центрах розвитку та корекції, реабілітації, соціально-консультативних установах, кризових центрах, пенітенціарних установах, організаціях освіти;
- розвиток стійких нормативно-правових знань, ціннісних установок соціального працівника соціального педагога під час роботи з дітьми в організаціях освіти та центрах корекції та реабілітації;
- оволодіння вміннями профілактичної і реабілітаційної роботи з неповнолітніми, схильними до делінквентної поведінки, консультативної роботи з їх сім'ями, педагогами, працівниками правоохоронних органів, представниками виконавчої і судової влади;
- вдосконалення професійних навичок та адаптивних умінь соціального педагога.

Соціально-педагогічний супровід особистості у кризових ситуаціях – 90 год.

Мета: ознайомлення студентів з системою теоретичних знань із психології станів та поведінки людини в кризових ситуаціях, формувати практичні вміння роботи з людьми, які переживають кризову ситуацію.

Завдання: вивчення і аналіз особливостей кризових ситуацій, їх видів, причин виникнення; і виникаючих внаслідок цих ситуацій в особистості станів; формування умінь поводження в кризових ситуаціях та навичок, необхідних для роботи з людьми, що переживають кризові ситуації.

Соціальна робота з дітьми та сім'ями, що перебувають у складних життєвих обставинах ситуаціях – 90 год.

Мета: підготовка компетентного конкурентоспроможного фахівця в галузі соціальної роботи та соціальної педагогіки, здатного до організації та здійснення соціальної роботи з дітьми та сім'ями, що перебувають у складних життєвих обставинах, ознайомлення студентів з основними напрямками та формами роботи з дітьми у СЖО.

Завдання:

- оволодіння механізмами виявлення осіб/сімей з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах;
- засвоєння знань щодо соціальних послуг, їх видів; надання соціальних послуг відповідно до державних стандартів;
- формування умінь налагоджувати взаємодію суб'єктів, що надають соціальні послуги;
- засвоєння технологій надання інтегрованих соціальних послуг особам/сім'ям з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах в умовах ОТГ;

- уміти здійснювати заходи з налагодження дитячо-батьківських взаємин в сім'ях, що перебувають в СЖО.

Державні та недержавні організації в системі соціальної та соціально-педагогічної роботи – 90 год.

Мета: вивчення сутності, природи та особливостей розвитку соціальної сфери в Україні, специфіки функціонування державних та недержавних організацій в системі соціальної та соціально-педагогічної роботи та надання ними соціальної допомоги і соціальних послуг на сучасному етапі розвитку системи соціальної роботи в Україні та за рубежом.

Завдання:

- вивчення проблеми соціальної підтримки і надання соціальних послуг у соціальній практиці;
- надати теоретичні знання з основ взаємодії державних та недержавних структур в роботі з соціального захисту населення;
- сформулювати уявлення про специфіку діяльності третього сектору в соціальній роботі з населенням;
- розвивати уміння використовувати інформацію про соціальну роботу державного та недержавного сектору у професійній діяльності соціального працівника;
- формувати навички щодо упровадження форм і методів надання соціальних послуг різним групам клієнтів державних та недержавних організацій в системі соціальної роботи.
- розвинути практичні навички з організації співпраці з неурядовими, громадськими організаціями, благодійними фондами та службами.

Сучасні теорії соціального благополуччя – 90 год.

Мета: формування у здобувачів вищої освіти розуміння понять соціальне благополуччя, соціальний добробут, соціальна справедливість; соціальна рівність; забезпечення соціальних гарантій, а також засвоєння студентами інтегральних методів оцінки соціального благополуччя населення на популяційному та індивідуальному рівнях.

Ціннісно-світоглядні орієнтири особистості соціально-педагогічної сфери – 90 год.

Мета: ознайомлення з основами знань з етичної сфери у соціальній роботі, формування у майбутніх фахівців умінь застосовувати етичні цінності та мотивацію у професійній діяльності, формувати світогляд та етичні цінності, оволодіння студентами з основами знань про світогляд, ціннісні орієнтації у ставленні до світу, держави і суспільства, до інших людей і себе самого, формування у них умінь аналізувати вплив цінностей на вирішення професійних завдань.

Завдання спрямовані на:

– оволодіння студентами знаннями сутності «світогляд», «цінності», «ціннісно-світоглядні орієнтації», «структура цінностей»; знання механізмів діяльності і саморозвитку особистості; особливостей діяльності психологічних служб;

– усвідомлення студентами значення цінностей як основи внутрішньої регуляції особистісного саморозвитку: механізмів забезпечення соціалізації та ресоціалізації; вміння самовизначатися, оцінювати свої здібності і можливості, сенс життя та самореалізовуватися; сприяння формуванню у студентів професійної культури, дотримання етики професійної діяльності.

Актуальні проблеми професійної підготовки соціальних педагогів у ЗВО – 90 год.

Мета: вивчення змісту, форм та методів теоретичної і практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів у ЗВО та виокремлення актуальних проблем щодо їх підготовки в умовах вищої школи.

Завдання:

- проаналізувати стан проблеми підготовки майбутніх соціальних педагогів у психолого-педагогічній літературі;
- розкрити сутність поняття «практична підготовка соціальних педагогів в умовах ЗВО»;
- обґрунтувати організаційно-педагогічні умови забезпечення неперервної практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів;
- розкрити модель неперервної практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів;
- охарактеризувати рівні готовності до практичної діяльності майбутніх соціальних педагогів на сучасному етапі.

Сучасні терапевтичні техніки в соціально-педагогічній діяльності – 90 год.

Мета: сформувати професійну компетентність майбутніх фахівців із соціальної роботи з використання різноманітних терапевтичних технік у роботі з дітьми, сім'ями, іншими категоріями клієнтів з метою адаптації, профілактики негативних явищ, корекції емоційних та поведінкових розладів, гармонізації внутрішнього стану клієнта, особистісного розвитку, формування здорової й творчої особистості тощо.

Завдання:

- надати уявлення про соціотерапевтичний підхід в соціальній роботі;
- розкрити основні функції та переваги сучасних терапевтичних технік як найбільш екологічного методу взаємодії з клієнтом;
- ознайомити здобувачів вищої освіти з процесуальними особливостями використання сучасних терапевтичних технік та специфікою проведення індивідуальної та групової терапії;
- ознайомити студентів з основними напрямками та видами сучасних терапевтичних технік, теоретико-практичними аспектами їхнього

використання; техніками та прийомами, якими соціальний працівник може послуговуватися у професійній діяльності;

– ознайомити з технологією проведення окремих арттерапій (ізотерапія, бібліотерапія, казкотерапія, ігрова терапія, пісочна терапія, музикотерапія, танцювальна терапія, метафоричні асоціативні карти, фототерапія, мандалотерапія, дудлінг та зентангл).

Тренінг особистісного зростання соціального працівника/соціального педагога – 90 год.

Мета: підготовка компетентного конкурентоспроможного фахівця в галузі соціальної роботи та соціальної педагогіки, здатного до організації як власного професійно-особистісного зростання так і своїх майбутніх клієнтів, ознайомлення студентів з основними теоріями та моделями особистісного зростання суб'єкта, розкриття специфіки формування програми тренінгу особистісного розвитку, з методами роботи і вправами в тренінгових програмах цього виду.

Завдання:

– ознайомлення студентів з джерелами, історією та сучасними завданнями, методами та особливостями проведення тренінгів особистісного зростання;

– розуміння різних видів й стилів ведення тренінгу особистісного зростання, особливостей використовуваних вправ та ігор;

– вивчення принципів, технологій та етики проведення тренінгу особистісного зростання;

– оволодіння навичками самостійного формування і проведення тренінгів особистісного зростання залежно від поставлених завдань й складу тренінгової групи;

– формування та закріплення практичних навичок з проведення тренінгу особистісного зростання.

Соціально-педагогічна регуляція поведінкових девіацій – 90 год.

Мета: ознайомити студентів зі змістом соціально-педагогічної профілактики девіантної поведінки, шляхами та способами її проведення; сприяти глибокому засвоєнню прикладного характеру профілактичного напрямку соціально-педагогічної діяльності, що спрямований на попередження відхилень у поведінці, корекцію відхилень у поведінці особистості; обґрунтування методологічної і теоретичної основи профілактики.

Завдання: охарактеризувати предмет, функції і завдання профілактики девіантної поведінки; виокремити головні аспекти здійснення попередження соціальних відхилень, корекції, реабілітації особистості, які притаманні ці відхилення; розкрити особливості впливу соціально-педагогічних, психологічних та економічних чинників на девіації поведінки підлітків і молоді; охарактеризувати сучасні теорії та концепції формування здорового способу життя.

Рефлексія особистісно-професійного розвитку – 90 год.

Мета: формування у здобувачів загальних і фахових компетентностей для успішної реалізації науково-дослідних, управлінських та прикладних завдань соціальної роботи.

Завдання:

– опанувати концептуальними, методологічними знаннями науково-педагогічних категорій: професійна рефлексія, реалізація рефлексії професійного рівня фахівця відповідної спеціальності у процесі навчання за магістерською програмою, зміст, методи, форми рефлексивної діяльності фахівця;

– формувати здатності здійснювати аналіз та корекцію особистих стратегічних цілей і тактики їх досягнення; здійснювати аналіз нормативно-законодавчих та професійно-суб'єктивних (ринкових) вимог до фахівця відповідного профілю вищого рівня кваліфікації; здійснювати аналіз та корекцію особистих професійних домагань відповідно до рівня кваліфікації та регіонально-ринкових умов професійної реалізації;

– формувати творче, критичне, професійно-педагогічне мислення і діяльність за рахунок виконаних індивідуальних теоретичних і практичних завдань (проектів), які дозволяють моделювати дії щодо обґрунтування наукових поглядів на ретроспективну, ситуативну, перспективну рефлексію; стратегію і тактику у професійному плануванні; основні положення теорії конкуренції на ринку праці; законодавчі та нормативні вимоги до фахівця вищого рівня кваліфікації;

– формувати вміння аналізувати міждисциплінарні явища й процеси, об'єктивно оцінювати сучасні наукові судження, генерувати оригінальні теоретичні конструкції; формувати вміння обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел;

– сприяти визначенню шляхів безперервного професійного саморозвитку та самовдосконалення засобами рефлексивних технологій.

Актуальні проблеми управління навчальним процесом у ЗВО – 90 год.

Мета: ознайомлення студентів з підходами державної політики в галузі освіти, оновлення змісту форм і методів навчання, примноженні інтелектуального потенціалу суспільства на основі вивчення сучасного стану і нормативно-правової бази, яка має бути надійним підґрунтям і системою орієнтирів у практичній діяльності усіх учасників навчального процесу ЗВО.

Завдання:

– з'ясувати структуру навчального процесу у вищих закладах освіти;

– усвідомити закономірності і принципи організації та здійснення навчально-виховного процесу у ЗВО;

- проаналізувати основні поняття нормативно- правової бази вищої освіти;
- розкрити ключові поняття і визначення «Положення про організацію навчального процесу у ЗВО».

Інноватика в сучасній освіті та науці – 90 год.

Мета: дати майбутнім фахівцям ґрунтовні знання теоретичних та практикозорієнтованих засадничих основ сучасної інноваційної освіти та науки та формування в них інноваційного підходу до професії.

3. АТЕСТАЦІЯ

Атестація: публічний захист кваліфікаційної роботи – 90 год.

Кваліфікаційна (магістерська) робота є заключним етапом освітнього процесу підготовки магістрів ОПП Соціальна педагогіка та є підсумком самостійного комплексного наукового дослідження з обраної проблеми у сфері соціальної роботи.

Кваліфікаційна робота передбачає самостійне розв'язання складних завдань у сфері соціальної роботи, що потребує проведення досліджень та/або здійснення інновацій, характеризується невизначеністю умов і вимог.

Кваліфікаційна робота не повинна містити академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Під час виконання і захисту кваліфікаційної роботи студент набуде досвіду самостійного вивчення матеріалу з сучасних аспектів соціальної роботи, оформлення результатів та їх представлення аудиторії фахівців.

7. ОПИС РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ (КОМПЕТЕНТНОСТІ)

Програмні компетентності

Інтегральна компетентність – Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі соціальної роботи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність розробляти і управляти проектами.
- ЗК 3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- ЗК 4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- ЗК 5. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК 6. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- ЗК 7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 9. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК 10. Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 1. Здатність до розуміння та використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук, у тому числі методи

математичної статистики та кількісні соціологічні методи, стосовно завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціальної роботи.

ФК 2. Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення.

ФК 3. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.

ФК 4. Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи.

ФК 5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.

ФК 6. Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.

ФК 7. Здатність до професійної рефлексії.

ФК 8. Здатність до спільної діяльності та групової мотивації, фасилітації процесів прийняття групових рішень.

ФК 9. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

ФК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій.

ФК 11. Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи.

ФК 12. Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства.

ФК 13. Здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві.

ФК 14. Здатність до ефективного менеджменту організації у сфері соціальної роботи.

ФК 15. Здатність до розроблення, апробації та втілення соціальних проектів і технологій.

ФК 16. Здатність упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність.

ФК 17. Здатність вивчати сучасні суспільні проблеми з метою діагностування, прогнозування, надання соціально-педагогічної допомоги й підтримки та здійснення різних напрямів соціально-педагогічної діяльності.

ФК 18. Здатність ефективно реалізовувати освітній процес у ЗВО з урахуванням основних вимог до професійної діяльності педагога, викладача, використовуючи сучасні методи й інноваційні технології; ефективно вирішувати дослідницькі та інноваційні завдання у сфері освіти й соціальної педагогіки.

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН 1. Розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПРН 2. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань про практики соціальної роботи, формулювати висновки та рекомендації щодо їх впровадження.

ПРН 3. Застосовувати іноземні джерела при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності, висловлюватися іноземною мовою, як усно, так і письмово.

ПРН 4. Показувати глибинне знання та системне розуміння теоретичних концепцій, як із галузі соціальної роботи, так і з інших галузей соціогуманітарних наук.

ПРН 5. Збирати та здійснювати кількісний і якісний аналіз емпіричних даних.

ПРН 6. Самостійно й автономно знаходити інформацію необхідну для професійного зростання, опановувати її, засвоювати та продукувати нові знання, розвивати професійні навички та якості.

ПРН 7. Застосовувати загальне та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних задач та здійснення наукового дослідження.

ПРН 8. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.

ПРН 9. Виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи, відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання.

ПРН 10. Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

ПРН 11. Організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командоутворення та координувати командну роботу.

ПРН 12. Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.

ПРН 13. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності.

ПРН 14. Визначати методологію прикладного наукового дослідження та застосовувати методи кількісного та якісного аналізу результатів, у тому числі методи математичної статистики.

ПРН 15. Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень.

ПРН 16. Розробляти соціальні проекти на високопрофесійному рівні.

ПРН 17. Самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

ПРН 18. Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

ПРН 19. Розробляти, апробувати та втілювати соціальні проекти і технології.

ПРН 20. Упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність.

ПРН 21. Застосовувати сформовані компетентності при вирішенні соціально-педагогічних завдань; здійснювати критичний відбір технологій відповідно до характеру проблем соціально-педагогічної практики.

ПРН 22. Викладати соціально-педагогічні дисципліни з використанням сучасних методик, інструментів і технологій; створювати сприятливе для здобувачів освіти відкрите освітнє середовище, спрямоване на забезпечення результатів навчання.

8. ГЛОСАРІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ З НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ 231 «СОЦІАЛЬНА РОБОТА» ОП «СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА»

А

Адаптація – пристосування індивіда до групових норм.

Акмеологія – наука, що вивчає процес дорослішання, виявлення того, що становить собою людина, яка досягла розквіту у своєму фізичному та психічному розвитку.

Активність – діяльна участь у чому-небудь.

Акцентуація (особистості або характеру) – особливість прояву тих чи інших рис, що зумовлює специфіку вразливості і збільшує в порівнянні з конституційною нормою імовірність тих чи інших захворювань.

Аліменти – грошове утримання в установленому законом розмірі, яке у визначених законом випадках одні особи зобов'язані надавати іншим у зв'язку з існуючими між ними шлюбними та родинними відносинами.

Аналогія – подібність предметів, що дає змогу в процесі їх аналізу перенести властивості (ознаки) одного предмета на інші.

Андрогогія – педагогіка дорослих, або «теорія освіти дорослих», що охоплює теоретичні та практичні проблеми освіти, навчання та виховання дорослих.

Аномія – ситуація, яка складається для індивідів і суспільства, коли соціальні норми стають взаємно суперечливими, утрачають ясність або навіть узагалі зникають; особливий морально-психологічний стан індивідуальної та

суспільної свідомості, що характеризується розпадом системи моральних цінностей і вакуумом ідеалів.

Арт-терапія – засіб невербального спілкування, вільного самовираження і самопізнання; лікування людської душі засобами мистецтва.

Асоціальність – сукупність рис, що свідчать про відсутність соціальної спрямованості у чий-небудь діяльності, про байдуже ставлення до громадського життя.

Асоціальна поведінка – антигромадська поведінка.

Асубкультурність – слабкий інтерес у підлітків, а іноді й цілковита його відсутність до захоплень, цінностей, культурних пріоритетів представників їхньої субкультури, їхнього світу.

Аффіліція – потреба в приналежності визнанні (визнання учня колективом), прийнятті особистості середовищем у всьому репертуарі її соціальних ролей.

Б

Багатодітна сім'я – сім'я, що складається з батьків і трьох та більше дітей.

Базова Особистість – природний каркас, що об'єднує основні прагнення і життєві орієнтації людини.

Базові прагнення – ядро базової особистості, усього внутрішнього світу людини; являють собою чотири пари полярних прагнень:

- 1) до життя, продовження життя – до саморуйнування, до смерті;
- 2) до сили особистості, тобто до високої самооцінки і впевненості в собі – до слабкості особистості, тобто до зниження самооцінки, невпевненості;
- 3) до волі, опори переважно на себе, самостійності – до залежності, переважної опори на інших;
- 4) до розвитку, самореалізації – до уникнення змін у бажаннях, стосунках, цінностях.

Батьки – батько та мати, записані органами реєстрації актів цивільного стану в книзі народжень і свідоцтві про народження дитини.

Батьки-вихователі – подружжя або окрема особа, що не перебуває у шлюбі, які взяли дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, для виховання та спільного проживання.

Батьківська любов – джерело і гарантія емоційного благополуччя дитини, її психологічного та інтелектуального розвитку.

Батьківські права та обов'язки – особисті й майнові права й обов'язки, які надає закон батькам для забезпечення належного виховання і матеріального утримання дітей, а також захисту їх прав та обов'язків.

Бездоглядні діти – діти, не забезпечені сприятливими умовами для фізичного та інтелектуального розвитку.

Безпритульні діти – діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувалися, і не мають певного місця проживання.

Біологічна сирота – дитина, яка втратила батьків унаслідок трагічних обставин.

Благополуччя – життя в достатку та спокої:

- матеріальне благополуччя – задоволеність матеріальною стороною свого існування, стабільний матеріальний добробут;
- психологічне благополуччя – злагодженість психічних процесів і функцій, відчуття цілісності, внутрішньої рівноваги;
- соціальне благополуччя – задоволеність особистості своїм соціальним статусом і актуальним станом суспільства. Це і задоволеність особистісними зв'язками, статусом у мікросоціальному оточенні, а також відчуття спільності;
- тілесне благополуччя – хороше фізичне самопочуття, тілесний комфорт, фізичний тонус;
- фізичне благополуччя – хороше фізичне самопочуття, тілесний комфорт, фізичний тонус.

Близькі родичі – фізичні особи, природний зв'язок між якими ґрунтується на походженні один від одного або від спільних предків і має правове значення у випадках, передбачених законодавством.

Бродяжництво – спосіб паразитичного існування, який полягає в переміщенні протягом тривалого часу з одного населеного пункту в інший або в межах одного міста особи, яка не має постійного місця проживання або залишила його.

В

Валеологія – наука, що ґрунтується на теорії культури здоров'я біоенергетичної системи людини і впливі на живі організми довкілля; порушує проблеми гармонії родинно-шлюбних взаємин і здоров'я сім'ї.

Відповідальність неповнолітніх – передбачена законодавством правова відповідальність осіб, які не досягли вісімнадцяти років.

Взаєморозуміння – спосіб відносин між людьми, соціальними групами, колективами, організаціями та країнами, коли осмислюється й ураховується точка зору чи позиція сторін, які спілкуються. Об'єктивно основою взаєморозуміння є спільність інтересів, близьких чи віддалених цілей, поглядів, а також взаємна поступливість певними інтересами.

Вуличне угруповання – коло спілкування, у якому дитина намагається компенсувати відсутність повноцінних дитячо-батьківських стосунків.

Г

Гармонійний спосіб життя – усвідомлено і самостійно створювана людиною система адаптивно необхідних інтересів і видів діяльності, що дають змогу підтримувати фізичне, психічне, соціальне і духовне здоров'я й успішно реалізувати своє життєве призначення.

Гармонійний стан – наявність деякого оптимального рівня суперечності, який стимулював би саморозвиток і смак життя.

Гармонійність особистості – ступінь оптимальності стосунків, сили базових прагнень, тенденцій, можливостей їхньої реалізації в поведінці (згода із самих собою), згода з людьми, з природою, типом емоційного складу та ін.

Гармонія – динамічний стан людини, що потребує щоденних зусиль для ефективної підтримки.

Гіподинамія – порушення функцій організму внаслідок зменшення сили рухів.

Гіпоопіка – байдуже ставлення за відсутності контролю.

Громадянське виховання – виховання гармонійно розвинутої особистості й прищеплення їй громадянської культури.

Г

Гендер – складний соціокультурний конструктор, який відображає відмінності в ролях, поведінці, ментальних і емоційних характеристиках між чоловічим і жіночим.

Д

Девіантна поведінка – система дій і вчинків людей, соціальних груп, що суперечить соціальним нормам або вказаним у суспільстві шаблонам і стандартам поведінки.

Дезадаптація – порушення узгодженості, адаптованості, установлених зв'язків тощо.

Дезінтеграція – роз'єднання окремих психічних процесів.

Державна молодіжна політика – системна діяльність держави щодо конкретної особистості, молоді, молодіжного руху, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах.

Десоціалізація – явище, протилежне соціалізації (руйнація соціальних зв'язків).

Деструктивна сім'я – родина, яка з об'єктивних та суб'єктивних причин утратила свій виховний потенціал, унаслідок чого в ній складаються несприятливі умови для виховання дитини.

Диференціація – поділ, розчленування чого-небудь на окремі різномірні частини.

Діагностування – прояснення, розпізнання; отримання інформації про стан та розвиток контрольованого об'єкта, його відхилення від норми.

Діти вулиці:

– безпритульні діти – діти, які не мають постійного місця проживання у зв'язку з утратою батьків, соціальними формами поведінки дорослих у сім'ї, та діти, яких вигнали з дому батьки;

– бездоглядні діти – діти, які мають певне місце проживання, але вимушені перебували на вулиці внаслідок матеріальної неспроможності опікунів (родичів, бабусь, дідусів), психічних розладів батьків, байдужого ставлення останніх до виховання дітей;

– діти-втікачі із виховних установ – діти, які зазнали психологічного, фізичного та сексуального насильства в закладах інтернатного типу та притулках;

– діти-втікачі із зовні благополучних сімей – діти з високим рівнем конфліктності, патохарактерологічними особливостями, відхиленням у психічному та особистісному розвитку;

– діти, які за своїми психологічними ознаками схильні до постійного перебування на вулиці – позбавлені систематичного батьківського піклування,

аутсайтери шкільних колективів; діти з яскраво вираженими ознаками важковиховуваності, схильні до марнування часу.

Діти, позбавлені батьківського піклування – діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням батьківських прав, відібранням від батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісти зниклими або недієздатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами внутрішніх справ, пов'язаним з ухиленням від сплати аліментів та відсутністю відомостей про їх місцезнаходження; тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки; а також викинуті діти, діти, батьки яких невідомі; діти, від яких відмовились батьки, та безпритульні діти.

Діти соціально незахищених категорій:

– сирота – дитина в якої померли батьки, мати померла, дані про батька у свідоцтві про народження дитини були записані за вказівкою матері;

– діти, позбавлені батьківського піклування – дитина, яка залишилася без батьківського піклування, тому що батьки були позбавлені батьківських прав; дитину відібрали в батьків за рішенням суду; батьки визнані судом безвісти відсутніми; батьки визнані судом померлими; батьки визнані недієздатними; батьки перебувають у місцях позбавлення волі; батьки перебувають під вартою на час слідства; батьки – у розшуку; тривала хвороба батьків перешкоджає виконанню батьківських обов'язків; батьки невідомі;

– дитина-напівсирота – дитина, в якої помер один із батьків;

– дитина матері-одиначки — дитина, яку виховує тільки мати, тому що: дані про батька у свідоцтві про народження дитини були написані за вказівкою матері; батько дитини помер (або батько дитини визнаний судом безвісти відсутнім, померлим, недієздатним, у розшуку), до того ж призначити дитині пенсію через утрату годувальника неможливо, бо він не мав достатнього трудового стажу. Самотні матері стоять на обліку в УТСЗН та отримують там на дитину допомогу матері-одиначки;

– дитина з багатодітної родини – дитина мешкає в родині, де виховуються троє та більше дітей (зокрема, таких, які під опікою або піклуванням);

– дитина, яка постраждала внаслідок аварії на ЧАЕС – дитина, в якої батьки або один із батьків мають статус постраждалого внаслідок аварії на ЧАЕС, що підтверджено посвідченням;

– дитина з вадами – статус дитини з вадами надає медична установа (є посвідчення);

– дитина з малозабезпеченої сім'ї – дитина, сім'я, якої стоїть на обліку в УТСЗН та отримує допомогу.

Дитина – особа віком до 18 років (повнолітня), якщо згідно із законом, застосованим до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше.

Дитина-біженець – дитина-іноземець, якій у порядку та на підставах, визначених Законом України «Про біженців», надано статус біженця.

Дитина-інвалід – особа, яка внаслідок хронічних захворювань, уроджених чи набутих порушень у розвитку має обмеження у життєдіяльності, перебуває в особливо складних, надзвичайних умовах і має особливі потреби в розвитку психофізичних можливостей, природному сімейному оточенні, доступі до об'єктів соціального оточення і засобів комунікації, соціалізації та самореалізації.

Дитина-сирота – дитина, у якої померли або загинули батьки.

Дитинство – період розвитку людини до досягнення повноліття.

Дромоманія – схильність до бродяжництва, яку розглядають не як розлад психіки, а як соціальне явище.

Духовне благополуччя – відчуття причетності до духовної культури суспільства, усвідомлення можливості долучатися до багатств духовної культури.

Е

Еміграція – масове переселення з батьківщини до іншої країни, тривале перебування за межами країни внаслідок переселення.

Емоції – хвилювання.

Емоційний інтелект – здатність розуміти, аналізувати й контролювати власні почуття та емоції та вміння відчувати, розуміти настрої оточення.

Емоційний компонент психологічного благополуччя – переживання, що об'єднує почуття, зумовлені успішністю суб'єкта в тих чи інших сферах активності.

Емпатія – здатність педагога, художника ідентифікувати себе з учнем (з іншою особою), стати на його позицію, розділити його інтереси, радощі, розчарування, побачити його очима виниклі проблеми; здатність до співчуття, співпереживання, емоційного залучення до переживань інших з формуванням адекватного емоційного резонансу.

Емпатійний процес – інтелектуально-емоційна взаємодія людини, яка потребує психологічної або іншої підтримки з особою, здатною надати таку підтримку.

Ж

Життєва проблема – стан протиріччя між актуальним та необхідним станом життєдіяльності.

Життєве призначення – споконвічно задана природна орієнтація людини, її загальна життєва спрямованість, стиль діяльності, тип ставлення до себе, людей і світу загалом.

Життєздатна особистість – особистість, яка активно інтегрує в сучасне суспільство, орієнтується та бере активну участь в економічних, соціальних, політичних, культурних процесах, зберігаючи при цьому свою світоглядну позицію, гуманістичні ідеали та цінності.

Життя людини – постійна постановка та розв'язання життєвих проблем.

З

Здібність – продукт соціалізації задатків учня.

Здоровий спосіб життя – процес формування в дітей усвідомлення шкоди наркотичного, токсичного, алкогольно-нікотинного отруєння організму і психіки, розвитку морально-етичної відрази до пияцтва, паління, вживання наркотиків.

Знання превентивні – систематизована та обґрунтована сукупність наукової інформації, перевіреної практикою, про закономірності запобігання негативним явищам, учинкам, діям.

Зрілість – інтегральна якість і показник розвитку зростаючої людини у світовому середовищі.

І

Імміграція – в'їзд іноземців у країну на тривале або постійне проживання.

Інвалід – особа, яка має порушення здоров'я зі стійкими розладами функцій організму, зумовленими захворюванням, наслідками травми чи дефектами, що призводять до обмеженої життєдіяльності та викликають необхідність її соціального захисту.

Інвалідність – обмеження в можливостях, обумовлене фізичними, психічними, сенсорними, соціальними, культурними, законодавчими та іншими бар'єрами, які не дозволяють людині бути інтегрованою в суспільство і брати участь у житті сім'ї та держави на тих же умовах, як і інші члени суспільства.

Інтегрований – заснований на об'єднанні, інтеграції.

Інтеграція – процес упорядкування, узгодження та об'єднання структур і функцій у цілому суспільстві.

Інтерація – повсякденна взаємодія людей.

Інцидент–раптова, незапланована подія, що привернула до себе особливу увагу, ставши предметом обговорення людей як її свідків.

К

Клептоманія – хворобливий, нестриманий потяг до крадіжок, що розвивається на ґрунті деяких психічних хвороб.

Когнітивний компонент психологічного благополуччя – цілісна, відносно несуперечлива картина світосприйняття в суб'єкта, розуміння поточної життєвої ситуації.

Конфіденційність – доступність інформації лише адресату.

Конфлікт – зіткнення протилежних інтересів, думок, поглядів.

Концепція освіти «рівний –рівному» – завдання просвітницької роботи, спрямовані на позитивні зміни, які відбуваються у знаннях, уміннях, навичках, учинках, у поведінці щодо здорового способу життя дітей і молоді.

Концепція педагогічна:

- 1) система поглядів на педагогічне явище, процес;
- 2) тлумачення педагогічних явищ, подій;
- 3) провідна ідея педагогічної теорії, принцип організації різних видів діяльності;
- 4) передумова для створення теорії, що потребує наукового обґрунтування теорії та підтвердження практикою.

Л

Лінія життя – стійкий активний інтерес і відповідальний вид діяльності.

Людина – найвищий продукт земної природи.

Людина соціальна – людина, здатна розв'язувати соціальні проблеми, самореалізуватися, комунікативно здібна, соціально адаптована тощо.

М

Майстерність – почерк професіонала в будь-якій діяльності.

Макросоціум класу – зовнішня життєдіяльність учасників навчально-виховного процесу.

Малолітня особа – особа, яка не досягла чотирнадцяти років.

Матеріальна допомога – виплата, здійснена установою, яка опікується питаннями соціального захисту.

Материнство – установлене чинним законодавством України правове становище жінки, яка народила, утримує і виховує дитину.

Мета соціально-корекційно-розвивальної програми – допомогти дітям ефективно соціалізуватися, зорієнтуватися в складному, суперечливому світі, **знайти вихід із кризової ситуації**.

Метод превентивної освіти – засади, якими керується педагог у роботі з учнями в процесі передачі змісту превентивної освіти, що усвідомлюється і відтворюється в процесі соціалізації учня.

Метод превентивної роботи – способи загального і спеціального впливу на особистість. Загальні застосовуються для розвитку моральної вихованості. Спеціальні складаються з кількох підсистем: методи інформації, методи організації практичної діяльності (ведення здорового способу життя), стимулювання позитивної та запобігання негативній поведінці.

Методика – сукупність рекомендацій з проведення навчального процесу.

Механізм реалізації превентивної роботи – спосіб організації управління з притаманними формами, методами, засобами, що відповідає соціальному рівню організації суспільства.

Міграція – переміщення людей, пов'язані, як правило, зі зміною місця проживання.

Мікросоціум класу – внутрішня життєдіяльність учасників навчально-виховного процесу.

Модель соціально-педагогічної роботи – сукупність теоретичних положень та технологій практичної діяльності.

Мотивація – сполучення зовнішніх і внутрішніх рушійних сил, що спонукають людину здійснювати діяльність, спрямовану на досягнення певних цілей, з докладанням певних зусиль, з визначеним рівнем сумлінності й наполегливості; процес стимулювання до діяльності, яка спрямована на досягнення визначених цілей і завдань.

Моральний фактор – атмосфера в колективі, взаємопорозуміння й рішучість.

Н

Наркоманія – хворобливий психічний стан, зумовлений хронічною інтоксикацією внаслідок зловживання наркотичними засобами.

Недуга – втрата чи аномалія психічних або фізіологічних функцій, елементів анатомічної структури, що утруднює певну діяльність.

Неповна сім'я – сім'я, що складається з матері або батька і дитини (дітей).

Неповнолітні – особи, які не досягли віку, з якого закон визначає їх повністю дієздатними.

Неправомірною поведінкою – поведінка, що суперечить чинним нормам права.

Новостворена родина – складається з двох батьків, але один з них не є рідним для дитини чи дітей, тобто є мачухою або вітчимом.

О

Обмежена можливість – утрата здатності (внаслідок дефекту) виконувати певну діяльність у межах того, що вважається нормою для людини.

Опіка – засіб захисту особистих і майнових прав та інтересів неповнолітніх, які не досягли 14 років і залишилися без батьківського піклування, а також повнолітніх осіб, визнаних судом недієздатними внаслідок душевної хвороби чи недоумства.

Особистісно-соціальне виховання – персоналізованість, соціальна зорієнтованість взаємин.

Охорона дитинства – система державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, усебічне виховання і розвиток дитини та захист її прав.

П

Паспорт – основний документ установленого зразка, який засвідчує особу громадянина.

Педагогічна праксеологія – наука про використання і застосування нового в педагогіці.

Педагогічна психотерапія – лікування неврозів методом педагогічного впливу.

Педагогічна рефлексія – здатність педагога об'єктивно оцінити себе та свої вчинки, зрозуміти, як його сприймають у процесі педагогічного спілкування.

Педагогічна технологія превентивного виховання дітей – науково обґрунтована система діяльності та форм організації для ефективного проведення превентивної роботи в межах освітньо-виховного процесу, пов'язаних з охороною прав дітей, запобіганням уживанню і зловживанню тютюном, алкоголю, наркотиків, ранній статевій поведінці, запобіганням ВІЛ та ПСШ.

Педагогічне спілкування – соціально-психологічний процес, який характеризується такими функціями: пізнання особистості, обмін інформацією, організація діяльності, обмін ролями, співчуття, самоствердження.

Переконання – основна моральна настанова, яка визначає мету та напрям учинків людини, непохитна впевненість у чомусь, яка ґрунтується на

певній ідеї, на світогляді; технологія, яка використовується в процесі діяльності педагога заради цілеспрямованої зміни елементів соціальної комунікації між поколіннями.

Пізнання особистості – атрибут навчання, виховання і розвитку учня.

Піклування – засіб захисту особистих і майнових прав та інтересів неповнолітніх віком від 15 до 18 років, які залишилися без батьківського опікування, а також повнолітніх осіб, визнаних судом обмежено дієздатними.

Підліток – особа, молодша 18 років.

Підлітковий вік – час формування стійких форм поведінки, характеру і засобів емоційного реагування.

Повнолітній – особа, яка досягла 18 років.

Позбавлення батьківських прав – санкція за неправомірну поведінку батьків стосовно дитини, яка спрямована на захист інтересів дитини. Проводиться тільки у судовому порядку.

Полілог – технологія організації мислення в комунікації (спілкуванні) та корпорації (взаємодії), яка припускає потенційну рівність залучених до неї учасників, забезпечує можливість осмислення змістових суперечностей, які виникають через невідповідність стереотипів досвіду його учасників тим умовам і вимогам, які задаються проблемною ситуацією.

Право притулку – надання державою права в'їзду і безпечного проживання на її території іноземцям, що переслідуються за їхню політичну діяльність.

Правова культура – вид суспільної культури, який містить у собі знання і розуміння права, високосвідоме виконання його вимог як усвідомленої необхідності і внутрішньої переконаності.

Правова освіта – процес засвоєння підлітком соціальних і моральних норм, цінностей, настанов, досвіду.

Правова соціалізація – розвиток і реалізація громадських рис підлітка в процесі засвоєння і відтворення правової культури суспільства.

Правове виховання – соціально-правова та педагогічна допомога особі у формуванні правової свідомості та правової культури, вихованні почуття людської гідності, розумінні соціальної цінності права.

Правове поле – система законів і законодавчих актів, а також обов'язкове посилення всіх без винятку управлінських рішень на систему таких законів.

Правовідносини – суспільні відносини, що регулюються нормами права.

Правомірна поведінка – учинки, діяння, які не суперечать приписам правових норм або основним принципам права певної держави.

Правосвідомість – усвідомлення особою своїх прав, свобод, обов'язків, позитивне ставлення до закону, до держави, почуття патріотизму, здатність забезпечити країні гідне місце у цивілізованому світі.

Превентивна діяльність – діяльність, направлена на порушення загальнообов'язкових правил поведінки в суспільстві.

Превентивна інформація – інформація, що містить у собі знання про причини, процеси, наслідки негативної поведінки, явища та засоби їх запобігання.

Превентивна робота – цілеспрямована діяльність, яка проводиться з дітьми з метою попередження відхилень у поведінці.

Превентивна сім'я – сім'я, у якій наявні нерозв'язані проблеми і яка перебуває на початковій стадії неблагополуччя.

Превентивне виховання – невід'ємна складова системи навчально-виховного процесу закладу освіти, що забезпечує можливість формування в учнів імунітету до негативних впливів соціального оточення.

Превентивне виховання – система підготовчих та профілактичних дій, спрямованих на запобігання формуванню в учнів негативних звичок, рис характеру, проявам асоціальної поведінки підлітків та організацію належного догляду за діяльністю учнів.

Превентивний – запобіжний, охоронний, захисний.

Превентивні (запобіжні) заходи – система діяльності, спрямована на усунення причин та запобігання злочинності, антигромадським проявам.

Превентивність – спрямованість на запобігання негативним явищам.

Превенція – процес запобігання негативним явищам і станам особистості.

Прийомна сім'я – сім'я, яка добровільно взяла із закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, від 1 до 4 дітей для виховання і спільного проживання.

Принципи превентивного виховання – основні вихідні положення, що впливають із закономірностей виховання й визначають загальне спрямування виховного процесу, основні вимоги до його змісту, методики та організації (комплексності, системності, науковості, інтегрованості, мобільності, наступності, конкретності, реалістичності, технологічності, толерантності, етичності).

Продукт соціалізації – норми і правила поведінки, моральні поняття, цінності суспільства, які людина свідомо засвоїла і використовує.

Протиправна поведінка – різновид правової поведінки, що характеризується як соціальне відхилення від норми, зловживання правом та правопорушення.

Протирецидивна профілактика – здійснюється з учнями, які перебувають на внутрішньошкільному контролі (обліку).

Професійна мобільність – здатність педагога до змін у професійній діяльності за нових соціально-педагогічних умов.

Процес превентивного виховання – цілісний процес, у якому органічно поєднуються змістовний і процесуальний боки.

Процес засвоєння превентивних знань – сприймання змісту, його осмислення, закріплення та застосування в реальному житті.

Психогігієна – збереження, укріплення та поліпшення здоров'я шляхом організації належного природного і суспільного середовища, режиму та способу життя.

Психоделія – сприймання світу через наркотичний транс.

Психодрама – один із видів психотерапії, у процесі якої пацієнти грають ролі, що моделюють справжні життєві ситуації.

Психолагнія – сексуальне збудження, яке спричиняється за допомогою власної уяви через створення уявних образів.

Психологічна гармонія – оптимальний баланс між позитивними і негативними прагненнями особистості.

Психологічна діагностика – теоретичний фундамент практичної діяльності щодо розв'язання споконвічної проблеми співвідношення мети та результату функціонування будь-якої педагогічної системи на технологічному рівні.

Психологічна корекція – виправлення психічних розладів, відхилень за допомогою різних методик, які рекомендуються психологами та психіатрами.

Психологічна освіта – сукупність психологічних знань, здобутих у процесі навчання.

Психологічний бар'єр – мотиваційні фактори, які перешкоджають виконанню певної діяльності, наприклад пов'язаної з нововведеннями. бар'єр некомпетентності, який виникає в людини, яка не впевнена в тому, що зможе виконувати свою роботу після нововведень;

Психологічний клімат – система відносних психічних станів, типових для певної групи, значущих для її членів та їхньої діяльності.

Психопрофілактика – запобігання негативному впливу.

Р

Раннє статеве життя – початок сексуальних стосунків до того моменту, коли молода людина стала зрілою: біологічно, психічно, соціально.

Релаксопедія – використання сугестії (навіювання) в процесі навчання і виховання.

Ресоціалізація – процес пристосування девіантного індивіда до життя без гострих конфліктів.

Референтна група – соціальна група, на яку особа орієнтує свою поведінку, до якої належала в минулому, належить зараз і хотіла б належати в майбутньому (сім'я, релігійна громада, політична партія тощо).

Ригідність – стан, за якого знижена здатність до переключення психічних процесів і пристосування до умов середовища.

С

Самоактуалізація – прагнення людини до найповнішого виявлення, розвитку і реалізації своїх особистісних можливостей. Самоактуалізація передбачає сприятливі соціальні умови і відповідне виховання.

Самоаналіз – установлення причинно-наслідкових зв'язків в отриманні про себе інформації.

Самокорекція – визначається за результатами складання корекційної програми.

Самооцінювання – можливість визначення ставлення до себе і своєї діяльності.

Саморозвиток особистості – становлення людини як суб'єкта власної життєдіяльності.

Саморозвиток особистості соціального педагога – умотивована, свідома, відрефлексована на основі самопізнання, самовизначення, самоконтролю, самоосвітньої діяльності, спрямована на самовдосконалення природних і духовних рис, на розвиток творчого потенціалу, ділового мислення, на моделювання власного способу життя в соціокультурному контексті, на самореалізацію творчих здібностей у процесі життєтворення та професійного спрямування.

Санкції – способи реагування оточуючих на поведінку людини, що здійснюються у формі заохочення чи покарання.

Сенситивність – здатність зберігати значущі особистісні позиції перед обличчям соціального несприймання, відторгнення, остракізму за умови збереження критичності як необхідної умови соціальної адаптації.

Сімейна психотерапія – лікування членів сім'ї від неврозів, психастенії і т. ін. методом психічного впливу.

Сімейна реабілітація – комплекс педагогічних засобів, спрямованих на відновлення або компенсацію порушених функцій сімейних відносин між подружжям, батьками та дітьми.

Сім'я – динамічна мала група людей, які разом проживають, пов'язанні родинними відносинами (шлюбу, кровної спорідненості, усиновлення, опіки), спільністю формування і задоволення соціально-економічних та інших потреб, взаємною моральною відповідальністю.

Ситуація – сукупність подій та обставин.

Скринінг – медичне обстеження, контроль за ким-, чим-небудь з метою виявлення захворювань і проведення профілактичних заходів.

Соціалізація – процес уходження індивідів до різних спільнот, колективів і груп людей через засвоєння їх норм, ідеалів, цінностей.

Соціалізація дитини – процес навчання жити у злагоді із собою та навколишнім світом.

Соціалізація особистості – розвиток людини як соціальної істоти, становлення її як особистості.

Соціальна адаптація – пристосовування особистості до соціально-економічних умов, рольових функцій, а також соціальних норм, які складаються на різних рівнях життєдіяльності.

Соціальна верства – реально існуюча соціальна група, яка виділяється у відповідності з певними ознаками, які описують місце її членів у соціальній стратифікації.

Соціальна влада – влада, яка регулює стосунки людей.

Соціальна група – спільноти, що посідає певне місце в системі суспільних відносин кожного конкретного типу суспільства, що складається в ході історичного розвитку і тому є довготривалою, стійкою у своєму існуванні.

Соціальна девіація – поведінка, яка не відповідає соціальним нормам або реалізує традиційні, установлені соціальні норми і засуджується значною частиною суспільства.

Соціальна дезадаптація – уміння долати труднощі, довільна саморегуляція, навички спілкування, моральні норми та установки.

Соціальна депривація – позбавлення можливості задовольняти життєво важливі соціальні потреби.

Соціальна допомога – надання різного роду соціально-психолого-педагогічних послуг батькам у створенні найбільш сприятливих умов для повноцінного розвитку дитини-інваліда на всіх етапах її життєдіяльності.

Соціальна залежність – залежність людини, яка ще не почала вживати наркотики, але потрапила в середовище тих, хто їх уживає.

Соціальна інтеграція – наявність упорядкованих відносин між індивідами, групами, організаціями, державами; залучення дітей з фізичними та сенсорними вадами до навчання і виховання в колективі здорових однолітків, а також використання різних форм дистанційного навчання.

Соціальна інтеріоризація – процес включення соціальних норм і цінностей до внутрішнього світу людини: вбирання, пропуск через себе норм, цінностей і вимог, вироблення власних установок і здійснення дій у відповідності з ними.

Соціальна компетентність – бажання вступати в спілкування з іншими, впевненість в собі, що передбачає вміння поставити себе на місце іншого.

Соціальна обдарованість – уміння підтримувати дружелюбність, налагоджувати ділові контакти, досягати соціального добробуту.

Соціальна орієнтація – уміння розібратися в якихось обставинах, у життєвих ситуаціях.

Соціальна паспортизація – складання соціального паспорту класу, школи.

Соціальна педагогіка – системна одиниця, що має вплив на духовні, етичні зміни суспільства з метою гуманного або гуманітарного розвитку людини та соціуму загалом, або наука, яка розкриває значущість та вплив соціокультурних норм, цінностей, умов на розвиток особистості дитини в контексті соціальної педагогіки в ЗНЗ.

Соціальна перцепція – сприймання, розуміння та оцінка людьми одне одного.

Соціальна підтримка – здатність звертатися по допомогу та вміння сприймати підтримку з боку свого середовища (родини, однолітків, колег тощо).

Соціальна поведінка – поведінка, яка здійснюється і притаманна певному суспільству.

Соціальна політика – політика, що проводиться державою, курс дій відносно здійснення соціальних програм, підтримки галузей соціальної сфери.

Соціальна практика – організаційна форма виховного простору і водночас механізм залучення учнів до суспільного життя, соціальної творчості, суспільно корисної праці, продуктивної освіти. Вона стимулює та підтримує в школярів суспільну активність, виховує відповідальність, готує до розв'язання життєвих завдань, з якими учні зіткнуться як у процесі навчання, так і після закінчення школи.

Соціальна превенція – система соціальних заходів, спрямованих на створення умов для запобігання негативним явищам.

Соціальна профілактика – комплекс дій, що впливають на комплекс соціальних умов, які сприяють збереженню і розвитку здоров'я, запобігаючи несприятливому впливу чинників соціального та природного середовища.

Соціальна психологія – наука, що вивчає закономірності поведінки та діяльності людини, обумовлені включенням її в соціальні групи, а також психологічні особливості самих цих груп.

Соціальна реабілітація – система заходів, спрямована на відновлення морального, психічного та фізичного стану дітей, їх соціальних функцій та приведення індивідуальної чи колективної поведінки у відповідність із загально визнаними суспільними правилами та нормами.

Соціальна робота – інтегративна галузь знання та комплексний, універсальний вид діяльності.

Соціальна роль – соціальна функція й спосіб поведінки особистості, які відповідають суспільним очікуванням.

Соціальна сирота – дитина, яка має біологічних батьків, але вони з різних причин не займаються вихованням дитини і не піклуються про неї.

Соціальна служба – спеціальні органи, які надають соціальні послуги та соціальну допомогу молоді.

Соціальна спільнота – реально існуюча сукупність індивідів, придатна до емпіричної фіксації, яка характеризується відносною цінністю.

Соціальна стратифікація – структура суспільства та його прошарків, система ознак соціальної диференціації, на основі яких суспільство поділяється на класи та страти.

Соціальна структура – система соціальних верств, класів, груп певного суспільства, а також сукупність стійких і впорядкованих зв'язків між ними.

Соціальна сфера – суть громадянського суспільства: соціальна поведінка особистості.

Соціальна творчість – діяльність, яка породжує щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю й суспільно-історичною унікальністю.

Соціальна установка – узагальнений функціональний стан готовності до певної форми реагування. Установка виступає як чинник, що організує внутрішню пов'язаність, логічну послідовність поведінки в структурну стійкість діяльності людини.

Соціальне виховання – система цілеспрямованого впливу суспільства на цінності, відносини і сенс життя окремої людини, соціальних макро- і мікрогруп в інтересах узгодження трудової та пізнавальної активності їхніх

членів, емоційно-моральних відносин, досвіду практичної діяльності з інтересами і цінностями цього суспільства в напрямі прогресивного соціально-економічного і духовно-культурного розвитку суспільства і людини.

Соціальне дослідження – аналіз суспільства, групи в єдності всіх сторін, галузей і сфер, весь соціокультурний простір.

Соціальне забезпечення – система забезпечення та обслуговування малозабезпечених сімей.

Соціальне здоров'я – здатність адекватно розуміти та будувати стосунки із соціальним оточенням: сім'єю, друзями, колегами, колективом тощо.

Соціальне інспектування – складова соціального супроводу, метою якого є контроль соціального педагога чи працівника за реалізацією в сім'ї прав її членів, виявленням випадків їхнього порушення та умов, що цьому сприяють.

Соціальне обслуговування неблагополучної сім'ї – надання сім'ї різноманітних виплат, гарантованих державою в законодавчому порядку.

Соціальне партнерство – визначення форм ефективного та взаємовигідного співробітництва різних соціальних груп людей, які не завжди розділяють ідеї та інтереси одне одного, для розв'язання загальних проблем.

Соціальне середовище – сукупність людей, пов'язаних спільністю життєвих умов, занять, інтересів і т. ін.

Соціальне сирітство – явище, зумовлене ухилянням або відстороненням батьків від виконання батьківських обов'язків щодо неповнолітньої дитини.

Соціальний аспект – формування таких компетенцій, як комунікативність, правомірність тощо.

Соціальний діагноз – певно визначений алгоритм дій, використання процедур і засобів подолання проблеми. Найбільш повно охарактеризував технологічність творчого аналізу й діагнозу проблем соціального розвитку В. І. Вернадський. Він рекомендував дотримуватися правил:

- проводити детальний аналіз;
- бачити за окремим загальне;
- не обмежуватися описанням явищ, а глибоко досліджувати їх сутність і зв'язок з іншими процесами;
- не уникати питання «чому?»;
- прослідковувати історію ідей;
- збирати якомога більше відомостей про предмет досліджень з літературних джерел;
- вивчати загальні закономірності наукового пізнання;
- поєднувати науку з іншими галузями знання, із суспільним життям;
- не тільки розв'язувати проблеми, але й знаходити нові, нерозв'язані.

Соціальна діагностика є необхідною ланкою перетворювальної практики в циклі «діагноз – прогноз – програма – упровадження». Вона є важливим технологічним інструментом і перш за все збагачує кадри соціальних служб теоретичними й емпіричними знаннями, допомагає глибше зрозуміти соціальні проблеми і перспективи їх розвитку.

Соціальний захист – система матеріального забезпечення й обслуговування громадян в установлених законодавством випадках (інвалідність, утрата годувальника тощо).

Соціальний контроль – сукупність методів і засобів, що забезпечують відповідність поведінки людей соціальним нормам. Він може бути зовнішнім (сукупність соціальних механізмів, які регулюють діяльність людини) і внутрішнім (самоконтроль людини, направлений на узгодження власної поведінки з існуючими або прийнятими нормами).

Соціальний патронаж – діяльність, спрямована згідно із Законом України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (ст. 1), на створення соціальних умов для задоволення законних інтересів, свобод, реалізації права дитини на освіту в системі освіти, на розвиток дитини, сприяння взаємодії закладів освіти, сім'ї і суспільства у вихованні дітей, їхній адаптації до умов соціального середовища, забезпечення консультативної допомоги батькам та особам, які їх замінюють.

Соціальний педагог – працівник соціуму, який взаємодіє та співпрацює з різними категоріями населення, застосовуючи позитивні емоції, він здатний сприяти створенню системи ціннісних орієнтацій для позитивного саморозвитку особистості, її гармонійного психологічного комфорту.

Соціальний статус – становище особи чи групи осіб у суспільстві, яке визначається за допомогою об'єктивних чинників (фах, дохід, престиж), або те місце, яке індивід займає в соціальній системі.

Соціальний супровід – робота соціального педагога із сім'єю, спрямована на підтримку сім'ї в різних видах її життєдіяльності, формування здатності сім'ї самотужки долати свої труднощі, надання допомоги сім'ї з метою розв'язання різних проблем.

Соціальний успіх – спроможність особистості сприймати та відповідати на соціальні потреби, здатність успішно взаємодіяти з іншими, що допомагає індивідуумі виявляти ініціативу, підтримувати та управляти своїми емоціями; здатність співпрацювати, долати конфлікти тощо.

Соціальні норми – визнані правила поведінки чи дії окремих людей і соціальних груп.

Соціальні потреби – відчуття належності до будь-якого або будь-чого (груп, колективу, соціального прошарку, важливої справи), взаємодії та підтримки, відчуття того, що тебе розуміють і сприймають.

Соціальні послуги – комплекс правових, економічних, психологічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги задля поліпшення або відтворення життєдіяльності, соціальної адаптації та повернення до

повноцінного життя. Основними формами надання соціальних послуг є матеріальна допомога та соціальне обслуговування.

Соціальні права й свободи – гарантовані державою можливості людини, спрямовані на забезпечення соціальних умов життя.

Соціальні сироти – особлива група дітей, які внаслідок соціальних, економічних та морально-психологічних причин лишилися сиротами при живих батьках.

Соціально-виховний – пов'язаний із соціальними факторами виховної роботи.

Соціально-культурна реабілітація – нормалізація життєдіяльності дитини, реконструкція соціально-культурного оточення, само-актуалізація та активізація процесу спілкування, створення умов для творчого використання мистецтва як засобу соціально-культурної реабілітації дітей з особливими потребами.

Соціально-педагогічна діяльність – виховання особистості в суспільстві.

Соціально-педагогічна допомога – гармонізація відносин особистості і суспільства через педагогізацію середовища дитини.

Соціально-педагогічна компетенція сім'ї – набуття членами сім'ї знань і навичок, достатніх для реалізації завдань повсякденного життя, які виникають під час спілкування з оточенням.

Соціально-педагогічна підтримка – надання соціально-педагогічної допомоги дітям у важких, проблемних, життєвих ситуаціях, сприяння їх соціальній адаптації й успішній соціалізації, формування життєвої компетентності.

Соціально-педагогічна реабілітація – відновлення виховного потенціалу сім'ї, захист прав членів родини у кризових ситуаціях, зміна соціального та сімейного статусу окремих членів сім'ї.

Соціально-педагогічна робота в загальноосвітніх закладах – здійснення посередництва між освітніми установами, сім'єю, трудовими колективами, громадськістю, організація їх взаємодії з метою створення умов для всебічного розвитку дітей і підлітків.

Соціально-педагогічне прогнозування – з'ясування того, чого реально в певній ситуації можна досягти на початковому етапі роботи. Прогнозування соціально-педагогічного розвитку ситуації, виховання людини – один із найбільш важких етапів діяльності діагноста, що передбачає знання особливостей характеру соціальної проблеми, уміння спеціаліста в прогностичній діяльності. На результат прогнозування впливає наявність достатньо повної інформації про об'єкт соціального діагнозу з одного боку, особистісний досвід діагноста, інтуїція – з іншого.

Соціально-педагогічний патронаж – взаємодія різних установ, спеціалістів для виховання дітей, їхньої соціалізації та адаптації до умов соціального середовища.

Соціально-правова компетенція – знання державної та національної символіки; знання й дотримання прав і обов'язків учнів; знання й дотримання

статуту школи; активна участь у позашкільній та позакласній діяльності, свідоме ставлення до виконання доручень.

Соціально-педагогічний супровід – соціальна реабілітація, адаптація та соціалізація дітей, надання різного виду соціальних послуг учням та їхнім сім'ям.

Соціально-профілактична робота – запобігання неконструктивній взаємодії між членами сім'ї, різним формам насильства, помилкам у сімейному вихованні, формуванню різних видів залежності в членів сім'ї.

Соціально-психологічна занедбаність дитини – результат довготривалого позбавлення дитини виховного впливу та соціальних умов для нормального психічного й розумового розвитку.

Соціально-психологічна ефективність шкільної роботи – характеристика рівня розвитку моральних якостей учнів.

Соціально-психологічний статус учня – становище, яке посідає дитина у групі ровесників (класі), яке переживається й оцінюється нею суб'єктивно (адекватно чи неадекватно) і визначається її правами й обов'язками.

Соціально-реабілітаційна робота – відновлення виховного потенціалу сім'ї, захист прав членів родини у кризових ситуаціях, зміна соціального та сімейного статусу окремих членів сім'ї.

Соціогенний – характеристика соціального походження різних моделей поведінки.

Соціограма – графічне зображення результатів соціометричного дослідження; спосіб зображення структури міжособистісних стосунків у малій соціальній групі.

Соціокультурна компетенція – знання національно-культурних особливостей країни.

Соціологічна інформація – документовані або публічно оголошені відомості про ставлення окремих громадян і соціальних груп до суспільних подій і явищ, процесів, фактів.

Соціологічна компетенція – здатність використовувати й перетворювати мовні форми виходячи із ситуації спілкування.

Соціологічна самокорекція – проводиться за результатами складання корекційної програми.

Соціологічний інструментарій – сукупність розроблених засобів проведення соціологічних досліджень, спрямованих на вивчення певних проблем.

Соціологія – наука про суспільство та закони його розвитку.

Соціометрія – соціально-психологічний метод, що дозволяє визначити структуру міжособистісних і внутрішньогрупових взаємин у групі з метою їхньої зміни, поліпшення й удосконалення.

Соціометричне дослідження – дослідження міжособистісних стосунків.

Соціум – людська спільнота як результат форм діяльності людей, що склалися історично.

Соціоцентризм – точка зору людини, згідно з якою його соціальна група представляє ідеальні стандарти поведінки, думок тощо і виходячи з якої вона оцінює інші групи.

Спосіб життя особистості – система стихійно або цілеспрямовано сформованих інтересів, видів діяльності і ліній життя.

Статеворольова соціалізація – навчання дитини соціальним ролям чоловіка та жінки, що обумовлені нормами, звичаями, культурними традиціями.

Стигматизація — упереджене негативне ставлення до людини у зв'язку з наявністю в неї небажаних рис чи ознак.

Стиль сімейного виховання – найбільш характерні способи ставлення батьків до дитини в процесі застосування відповідних засобів і методів педагогічного впливу.

Стрес – реакція організму на ситуацію, яка вимагає функціональної перебудови організму, відповідної адаптації.

Суб'єктність – активний, самостійний і самодостатній стан і позиція людини в житті.

Субкультура – сукупність соціально-психологічних ознак (норм, цінностей, стереотипів, смаків тощо), які впливають на стиль життя і мислення певних номінальних і реальних груп людей і дозволяють їм утверджувати себе як «ми», відмежоване від «вони» (інші представники соціуму).

Сукупність соціальних ролей – виконання людиною у кожній ситуації своєї життєдіяльності тієї чи іншої соціальної ролі: в автобусі – пасажира громадського транспорту, на уроці – учня, у спілкуванні з батьками – сина або дочки тощо.

Суспільство – сукупність людей, об'єднаних певними відносинами, зумовленими історично змінним способом виробництва матеріальних благ.

Сфера діяльності соціального педагога – соціум як найближче оточення особистості, людські стосунки, соціокультурні умови розвитку.

Т

Творчість – продукт соціалізації здібностей.

Телеманія – надмірне захоплення переглядом телевізійних передач.

Технологія – сукупність способів, спрямованих на оволодіння системою знань, досвідом, уміннями, і практика роботи суб'єктів превентивної діяльності.

Технологія превентивної роботи – сукупність прийомів, методів та впливів, що застосовуються педагогами, психологами, соціальними й медичними працівниками, правоохоронними органами з метою досягнення успіху превентивного виховання.

Толерантність – повага й визнання рівності, відмова від домінування і насильства, визнання багатомірності й різноманіття людської культури, норм, вірувань і відмова від зведення цього різноманіття до якоїсь однієї точки.

Торгівля людьми – сучасна форма рабства.

Тьютор – посередник між учнем та вчителем-предметником, який допомагає визначити індивідуальні «замовлення» на освітні послуги.

У

Усиновлення – прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснюється на підставі рішення суду.

Утримання дитини батьками – відповідно до ст. 181 Сімейного кодексу України батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину визначаються за домовленістю між ними.

Утриманці – особи, які перебувають на повному утриманні іншої особи або одержують від неї допомогу, яка є постійним і основним джерелом їхнього існування. Факт перебування на утриманні в разі відсутності відповідних документів і неможливості їх відновлення може бути встановлений у судовому порядку.

Ф

Фасилітатор – особа яка в роботі з дітьми сповідує відкритість власним думкам і переживанням, заохочення й довіру як вираження внутрішньої особистісної впевненості в можливостях і здібностях вихованців, «емфатичне розуміння» (бачення вихованця, його реакцій, дій, навичок).

Фобія – непереборний, нав'язливий страх, нетерпимість, боязнь.

Функції превентивного виховання – дії, пов'язані з виконанням завдань, обов'язків, пов'язаних з превентивною діяльністю (діагностично-прогностична, корекційно-реабілітаційна, освітньо-консультативна, організаційно-методична, інтегративно-просвітницька).

Х

Хибні типи сімейного виховання – типи виховання, які призводять до соціальної дезаптації дитини або відхилень у її поведінці.

Ц

Цінності – не лише те, що вже існує, а й те, що треба ще здійснити:

- абсолютні вічні – цінності, що акумулюють досвід усього людства і є еталоном його буття;
- базові – цінності високого ступеня узагальнення, що зрідка бувають безпосередньо пов'язаними з конкретною поведінкою.
- громадянські – цінності, що регулюють родинне життя;
- загальнолюдські – цінності, що прийняті або мають бути прийняті різними народами, культурами, цивілізаціями.
- індивідуальні – цінності, властиві певній особі;
- інструментальні – спосіб поведінки або дій, не пов'язаних безпосередньо з метою;
- колективні – цінності певного суспільства, нації, цивілізації;
- національні – цінності, що характеризують особливості життя певної національності та державного устрою;
- оперативні – цінності, що виявляються в реальній поведінці;
- особистісні – цінності, що стосуються особистого життя;

- партикулярні – цінності певного суспільства, нації, цивілізації;
- термінальні – цінності, що є найбільш бажаними та емоційно привабливими для особистості, що усвідомлюються як ідеальний стан її буття;

- універсальні – цінності, що прийняті або мають бути прийняті різними народами, культурами, цивілізаціями.

Цінності життя – здоров'я, життя і радість життя, спілкування з природою.

Ш

Шкільна фобія – особлива форма страху розлуки, що характеризується намаганням ухилитися від відвідування школи і часто супроводжується соматичними скаргами (на запаморочення, головний біль, біль у шлунку тощо).

Шкільні прогули – невідвідування школи з неприйнятних причин, незалежно від того, чи знають про це батьки і чи дають вони на це згоду.

Школа – соціальний простір, специфічна сфера життєдіяльності учня, у межах якої цілеспрямовано й систематично здійснюються його соціалізація, збагачення соціального досвіду через засвоєння й переробку знань, умінь, навичок, норм, цінностей, традицій.

Школа соціальної реабілітації – загально навчальний заклад для дітей, які потребують особливих умов виховання.

Ю

Ювенальна юстиція – спеціалізована система правосуддя щодо неповнолітніх. Є важливим інститутом системи захисту прав дитини.

Я

Якість превентивних знань – ефективність реалізації знань у життєвих ситуаціях.